

Ludo Štúr

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 28
23/2013
15. jún 2013

Cena 0,50 €

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

SME NA SAMOM DNE
A POMÁHAME INÝM
Strana 4.

NESLOVENSKÉ NÁZVY
K SLOVENSKÝM MZDÁM
Strana 5.

BLÍŽIA SA OSLAVY
150 ROKOV MATICE
Strana 6.

NETYPICKÝ PAMÄTNÍK
PADLÝM V NOVÝCH ZÁMKOCH
Strana 7.

MAJSTER DIVADELNEJ
DRAMATICKEJ ZÁPLETKY
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Vlastnosť, o ktorej bude reč, má korene zrejme v neprajnosti tomu druhému, ale je v nej aj kus samolúbosti. Hrať sa na vlastnom piesočku je zlou vlastnosťou už aj najmenších detí, ale u dospelých to stojí za zamyslenie.

Časopis jedného nášho spisovateľského združenia uverejnil nedávno na svojich stránkach stanovisko vedenia, v ktorom len názov zväzu nahradím zámenom:

„Sme samostatná právnická osoba a nie sme súčasťou nijakej organizácie (napríklad Matice slovenskej), preto by naše orgány (napríklad výbory odbočiek) nemali prijímať úlohy k 150. výročiu Matice slovenskej...“

Musel som si to prečítať ešte raz, či ma zrak neklame.

Vedenie slovenskej spisovateľskej organizácie radí (či prikazuje?) svojim členom a zložkám, aby nepripravovali nijaké podujatia k jubileu Matice, ktorú kedysi založili aj (či predovšetkým) slovenskí spisovatelia, ktorej predsedami, podpredsedami či správcami v doterajšej histórii boli také osobnosti slovenskej literatúry ako Karol Kuzmány, Pavol Országh Hviezdoslav, Jozef Škultéty, Jaroslav Vlček, Ladislav Novomeský, Jozef Ciger Hronský alebo Vladimír Mináč, zrod ktorej ako prvý inicioval Pavol Jozef Šafárik (v liste básnikovi Jánovi Kollárovi už v roku 1827) pod vplyvom vzniku prvej slovanskej Matice v Novom Sade... Znamená to vlastne distancovanie sa od jubilea ustanovizne, ktorá pred rokmi budovala komplexné múzeum slovenskej literatúry – Slovenskú národnú knižnicu, ústav bibliografie spisovateľov, nepretržite aj v neprajných časoch vydávala a vydáva slovenskú pôvodnú tvorbu, pričom sa nikdy nerozhodovalo z hľadiska komercie, ale kládol sa dôraz na hodnotu diela a na jeho prínos pre umenie a spoločnosť, vydáva jeden z najstarších, stále vychádzajúcich literárnych časopisov na svete – Slovenské pohľady. Nehovorme preto o „právnom subjekte“, ale len o práve (ak nie priam povinnosti) slovenského spisovateľa pripojiť sa k oslavám svojej Matice.

Ján ČOMAJ

R-2013026

NEOGRAFIA
MARTIN
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

Dunajské prietoky prekonal všetky historické záznamy o doterajších povodniach

Storočná voda ničila – po jedenástich rokoch

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ - Foto: Dušan D. KERNÝ

Škody po minulotýždňovej povodni sú na Slovensku v porovnaní s Českom, Nemeckom a Maďarskom oveľa nižšie. Potvrdil to aj premiér Robert Fico, ktorý vyhlásil, že následky sú „ničím“ v porovnaní so susedmi. Bratislavu zachránili protipovodňové bariéry, potvrdila sa aj opodstatnenosť vodného diela Gabčíkovo, ktoré zadržalo obrovskú masu kulminačnej vlny smerujúcej ďalej na juhovýchod. Napriek tomu juh Slovenska prešiel tvrdou skúškou a ľudia, ktorým zatopilo domy od Devína po obec Chľaba, majú na škody a následky povodne svoj názor...

Povodeň prišla po Dunaji z Nemecka a Rakúska, na našom území zasiahla územia v povodí riek Morava, Dunaj, Malý Dunaj, Váh, Hron a Ipeľ. Hydrologické opatrenia tretieho stupňa pred povodňami preživali občania v okresoch Malacky, Bratislava, Senec, Dunajská Streda, Komárno a Nové Zámky. Parametre kalamity prekonal všetky porovnateľné veľičiny s povodňou z roku 2002.

Dunaj v Bratislave kulminoval vo štvrtok 6. júna, keď v hlavnom meste dosiahol rekordnú hladinu 1 032 centimetrov. Vtedy medzi 15. a 16. hodinou namerali priamym meraním z Mosta SNP v Bratislave prietok 10 540 metrov kubických za sekundu, čo predstavuje historicky najväčší priamo nameraný prietok na Dunaji v Bratislave.

■ POLICAJNÉ ALARMY

Bratislavská polícia na rozdiel od polície v povodňami sužovaných niektorých mestách v Nemecku alebo Českej republike nezaznamenala prípady krádeží, rabovania alebo poškodzovania majetku či inú trestnú činnosť v súvislosti s povodňovou kalamitou. „Oznámenie o trestnej činnosti v súvislosti s povodňovou situáciou sme v bratislavských okresoch neprijali,“ uviedla hovorkyňa Krajského riaditeľstva Policajného zboru P. Hrašková. Podľa hovorkyne Hasičského a záchranného zboru S. Jančovičovej hasiči museli v Devíne evakuovať do bezpečia dvadsaťpäť osôb, medzi ktorými bolo aj jedno dieťa.

Vojský vrtuľník z Devína prevážal do nemocnice na Kramároch matku s chorým trojmesačným dieťaťom. V piatok 7. 6. po kulminácii Dunaja v Bratislave zmobilizovali záchranárov traja muži, ktorí sa rozhodli v rozvodnenom veftoku dokázať svoje plavecké schopnosti. Je to ilustrácia toho, že obyvatelia hlavného mesta brali povodeň skôr ako atrakciu než vážnu hrozbu...

■ ŠKODY A HROZBY

Podľa údajov Slovenského hydrometeorologického ústavu (SHMÚ) keď už voda klesala v Devíne i Bratislave a Morava klesala na Záhorí, hladina Dunaja naopak stúpala v Gabčíkove, Medvedove, Komárne a v Štúrove. Rozvodnený veftok na južnom Slovensku postupne kulminoval do nedele 9. júna. Pár dní predtým ľudia na južnom Slovensku pocítili slabé zemetrasenie, ktorého epicentrum bolo v Maďarsku. Čo by mohlo prísť po povodni, zemetrasení a rátaní skutočných následkov?

Zaplaveným územiám po opadnutí vody hrozí kalamita z premnožených komárov. Predpokladá to odborník na tropickú parazitológiu z Mikrobiologického ústavu Lekárskej fakulty UK Nasir Jalili. Všetko bude podľa neho závisieť od teploty vonkajšieho prostredia. „Ideme do leta. Preto predpokladáme veľkú kalamitu vo všetkých častiach, kde sa dostala voda. Postihne to okolie Dunaja od Devína až po obec Chľaba v Novozámockom okrese. Týka sa to aj okolia Váhu od Kolárova

Petržalská strana Dunaja v Bratislave ostala pod vodou niekoľko dní.

po Komárno. To je môj odhad a na toto musia byť kompetentné orgány pripravené. Bolo by dobré vytvoriť pracovnú skupinu a keď sa urobí monitoring, uvidí sa, kde bude potrebný postrek.“

Podľa Úradu verejného zdravotníctva (ÚVZ) zvýšený výskyt ko-

márov býva zaznamenaný obvykle dva až tri týždne po opadnutí vysokej hladiny vody. „Vývoj situácie vopred ťažko odhadnúť, závisí od klimatického vývoja, ale aj od vykonávaných opatrení po povodniach,“ dodala hovorkyňa ÚVZ Lenka Skalická. Fotoreportáž na 11. strane.

3 OTÁZKY PRE:

Gabrielu Rothmayerovú, spisovateľku, publicistku, poradkyňu premiéra

Keď tvorcu bolí duša z vlastného príbehu

• Pravidelne sa objavujú „trhové“ názory, že kultúra si má na seba zarábať. Čo vy ako spisovateľka na to?

A u nás je nejaký trh? Napísať knihu, vydať ju a potom zabaliť do kufru auta a chodiť s ňou po Slovensku medzi chudobných čitateľov – to je trh? Čo sa človek o kultúre dozvie z najlepšie inzerciou dotovaných médií? Aj obyčajná informácia je poznačená módnou ideológiou. Jednostrannou. V tom sa zase oproti minulosti tak veľa nezmenilo, iba znamienka sa vymenili. Kultúra nemá zarábať, ale odkrývať toto pokrivené niveau. To je jej najlepší zisk.

• V posledných rokoch sa plazivá atrofia spisovateľských organizácií

prejavila napríklad stratou kaštieľa v Budmericiach a najnovšie spormi okolo sídla spisovateľských organizácií na Laurinskej ulici v Bratislave. Dokážu sa spisovatelia ešte zomknúť v záujme pôvodnej slovenskej kultúry?

Ten tekutý stav, keď každý na každého niečo vie a každý proti každému niečo má, musí byť blahom pre manipulátorov! Nech je čo najviac zafúlaných! Kto by potom bral vážne spisovateľa? Nie, nezmení sa to. Slabí bijú ešte slabších. A tí naozaj silní sa na tom dobre baví.

• Nedávno ste spolu s herečkou a prozaičkou Milkou Zimkovou vydali knihu Dve v tom. Je to vlastne dialóg

dvoch tvorivých osobností. Je konečný výsledok pre slovenskú spoločnosť optimistický alebo skôr pesimistický?

V mojej rodnej Gelnici pri povodniach zatopilo staré štólnie. Primátorke sa podarilo získať z eurofondov príspevok, vyhlásila „konkurz“ na nebezpečnú ťažkú prácu – kľučovať les, výdrevami spevňovať chodby baní. Robota pre desať chlapov – na pol roka. Prihlásilo sa ich sto! A čo tí ostatní v regióne, kde je nezamestnanosť dlhodobo takmer tridsať percent? Kam sa podejú? Najviac o našej spoločnosti rozpovie príbeh. Bolí ma z neho duša.

Text a foto: Maroš M. BANČEJ

V SNN 24/2013
SI PREČITATE

- Od kožušín, hrivien a denárov, cez groše, toliare a zlatky až po korunu
- Profesorka Emília Hrabovcová aj o aktuálnych problémoch Slovenska
- Divný Janko - najväčší mág slovenského divadla a kúzelník poézie

Slovensko opäť stojí pred starou dilemou, na koľko parciel sa má rozdeliť

Neúprosná logika troch samosprávnych krajov

Ivan BROŽÍK – Foto: Ladislav LESAY

Nedávno na sneme Združenia miest a obcí Slovenska zaznela myšlienka či úvaha predsedu vlády Roberta Fica o možnom návrate k trom samosprávnym krajom. Ako na tieto úvahy reagujú Ficovi politickí oponenti? Čo tieto reminiscencie navodzujú a čo by prinieslo ich uskutočnenie? Veľmi rýchlo možno obísť reakcie pánov z insitnej spoločnosti okolo Ondreja Dostála, ktorí v tom – už celkom nudne – vidia „návrat k trom krajom z obdobia komunistického režimu“.

Ekonom Marián Vitkovič

To je skôr psychická diagnóza, dlhodobá zanedbaná nedostatočným liečením. A nevybočuje z rámca vyhlásení tých istých pánov o tom, že Medzinárodný deň žien, nebudaj aj deti, vymysleli tiež československí komunisti. Tak isto možno rýchlo mávnuť rukou nad „zdesením“ majiteľov etnických politických strán, ktorí v takejto reforme, napokon ako vo všetkom v slovenskej politike, vidia iba snahu o likvidáciu jednej konkrétnej menšiny. Čosi však predsa len nemožno nevidieť...

■ NÁVRAT CENTRALIZÁCIE

Nemožno nezaznamenať názor vekom pomerne mladého, vzdelaním odborne fundovaného a citáciami aj v zahraničí rešpektovaného ekonóma Mariána Vitkoviča: „... treba sa vrátiť k centralizovanému riadeniu štátu, školstva, zdravotníctva, treba urobiť vnútornú administratívnu reformu, zrušiť VÚC, ponechať len 38 okresov,

maximálne centralizovať verejné obstarávanie, definitívne sa dostať späť k sieťovým odvetviam cez reguláciu, nebrať európske smernice a normy ako Sväté písmo.“ Iste, zdá sa – druhý extrém. Ekonom však vie, čo navrhuje. Teória samospasiteľnej ruky voľného trhu totiž skončila svoj krátky liberálny život práve v úvodných dňoch ekonomickej finančnej krízy. Ona si ju vlastne sama vytvorila. Tak isto treba ukončiť neefektívny život neoliberálnej predstavy o tom, že každý občan nášho štátu by mal mať v rámci zabezpečenia najvyššieho stupňa demokracie svojho vlastného starostu, župana, parlamentného poslanca a ešte aj nebudaj predsedu vlády či prezidenta. Tu niekde má totiž svoj začiatok myšlienka o najmenej ôsmich vyšších územných celkoch. Ak nie už v želaní vykreslať na Slovensku toľko politických korýt, koľko ambiciózných pseudopolitikov tu práve žije. On to vlastne ani nie je návrh Roberta Fica.

Aj tri samosprávne kraje si už odžili svoj krátky život v novodobej slovenskej politike. Lenže dnes povedať: S tým prišiel už Vladimír Mečiar – to si vyžaduje naozaj odvahy.

■ TRI KRAJE

„Verejná správa bola všeobecne konštituovaná ako nástroj moci vládnicich garnitúr aj pre plnenie iných úloh ako služba občanovi,“ píše sa paradoxne vo vládnom materiáli k reforme verejnej správy, „... a fungovala v iných rámcových podmienkach, než v akých sa nachádza dnešné Slovensko. Po roku 1989 uskutočnené čiastočné zmeny, ale aj pretrvávajúca snaha považovať verejnú správu za nástroj moci, nezbavili verejnú správu mnohých nedostatkov.“ Najnovšie to teda vyzerá asi takto: „Jeden silný vyšší územný celok (VÚC) na východnom Slovensku, jeden silný VÚC na strednom Slovensku a jeden silný VÚC v rámci západného Slovenska,

pričom Senec, Pezínok a Malacky by patrili do západoslovenského VÚC. Nevidíme žiadny dôvod na existenciu regionálnej samosprávy v Bratislave, predsa tam je primátor, je tam mestské zastupiteľstvo,“ vysvetľoval na sneme primátorov a starostov predsed vlády Robert Fico.

■ PREZIDENTOVA PREDSTAVA

O zmenách fungovania samospráv hovoril v príhovore aj prezident Ivan Gašparovič, ktorý spomenul model tri plus jeden. „Som presvedčený, že do budúcnosti bude potrebné uvažovať o zmenách štruktúry v počte VÚC, možno na úrovni tri plus jedna,“ povedal doslova. Prezident verí, že v dohľadnom čase sa na Slovensku dopracujeme k stavu, keď sa občan zžije s verejnou správou, bude rozumieť aj kompetenciám a bude sa vyznať aj v jej štruktúre. To nemožno nepovažovať za nič iné ako prehnany optimizmus, hoci dobre mieneny.

Tieňová správa o chudobe a sociálnom vylúčení v Slovenskej republike

Prelom do verejného uvažovania a slovníka

Dušan D. KERNÝ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

V Bratislave predstavili rozsiahlu štúdiu Slovenskej siete proti chudobe, ktorá je členom európskej siete podobných organizácií. Je to Tieňová správa o chudobe a sociálnom vylúčení v Slovenskej republike. Štúdia je dielom jednej nevládnej slovenskej siete podporenej kvalifikovanou prácou Sociologického ústavu Slovenskej akadémie vied. Šesťčlenný odborný tím vedie mimo-riadne skúsená a národne i európsky rozhladená Zuzana Kusá.

Správa predstavuje pokus o prelom do verejného uvažovania o chudobe – a to tak na inštitucionálnej úrovni, ako aj vo verejnej mienke. Je to logické – ako interpretuje správa a samotná vedúca tímu Z. Kusá –, v celkovom integračnom procese sa prístup menil. Kým na začiatku „vstupu“ do Európy, do európskych inštitúcií a právneho systému prevažovali najmä ľudsko-právne hľadiská, dnes celú problematiku a odporúčania Slovensku v rámci EÚ a eurozóny ovládli úzko ekonomické otázky. Dominujúca je rovnováha štátneho rozpočtu, verejných financií – kritérií, ktoré sú ostro sledované tak EÚ, ako aj MMF či Svetovou bankou v závislosti od toho, o akú problematiku ide.

■ DÔSTOJNÝ ŽIVOT

Teda dnes je v prudkom rozpo-

re to, ako sa posudzuje nárok na dôstojný ľudský život, podľa akých kritérií to posudzujú štátne a samosprávne inštitúcie a pod akým tlakom a ako to vidia organizácie, ktorých prvotným cieľom je boj proti chudobe. Ide už o samotné poňatie problému – kým v Nemecku sa sociálna pomoc vníma ako podpora občanovi či rodine tak, aby neupadol do chudoby, u nás je poňatie poskytovania sociálnej pomoci diametrálne odlišné. Na Slovensku je tiež dlhodobá medzera, dá sa povedať priepasť, v skúmaní toho, aké náklady vlastne na dôstojný život by v rôznych rodinách v rôznych častiach Slovenska mali byť – nie je zodpovedaná otázka: aká je vlastne reálna výška životného minima?

Dôležité je pristupovať k chudobe a sociálnemu vylúčeniu ako

k porušovaniu práv ľudskej bytosti na dôstojný život – a to je na Slovensku skôr netypické. Európska únia v programe boja proti chudobe podnietila členské štáty na vytýče-

AKTUÁLNE

nie národných cieľov. Slovenskou metou je dosiahnuť do roku 2020, aby 170 00 ľudí sa dostalo z chudoby alebo z rizika chudoby či z rizika sociálneho vylúčenia. No tento cieľ neplníme. Buď sa od neho vzdáme, alebo stagnujeme na jednom mieste – celkový počet ľudí, ktorí majú príjem nižší, ako je hranica chudoby, sa zvýšil na 13 percent. To číslo – 170 tisíc – sa stanovilo na základe údajov z roku 2008 a vyjadruje zhruba 20 percent chudobných tak, ako ich identifikovali vtedy! Dnes nie je situácia odliš-

ná. V riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia sa nachádza jeden milión stodvanásťtisíc ľudí. To je v podstate pätina celkového počtu obyvateľov. V porovnaní s rokom 2008 je situácia omnoho horšia, lebo narastá počet domácností s „veľmi malou intenzitou práce“ – to znamená, že sa v tom odráža rast nezamestnanosti či dlhodobej nezamestnanosti.

■ ZMENA MIENKY

Veľkým problémom je i zmena verejnej mienky, treba prelomiť rozšírenú liberálnu ideológiu, že každý je zodpovedný sám za seba a musí sa postarať sám o seba. Ide o to zmeniť jednostranné vyzdvihovanie ekonomiky a odkladať riešenie tak sociálnych, ako aj environmentálnych problémov. Treba dosiahnuť rovnováhu ekonomických a sociál-

ných cieľov. Ide o základnú zmenu verejnej mienky a je paradoxné, že všetky ukazovatele o miere ochoty k spoločnosti solidarity majú v štáte, ktorý sa považuje za kresťanský, narastajúci negatívny trend. U mladšej generácie väčšmi ako u staršej narastá dezintegračný, individualistický prístup.

VŠIMLI SME SI

Neskorá ozvena mediálnej búrky

Ak vás otravujú bilbordy a nevyšimľi ste si na nich bombastickú reklamu sľubujúcu, že za vaše jedno euro denne vložené do nákupu slovenských výrobkov umožníte ročne stotisíc pracovných miest svojim spoluobčanom, tak ešte máte šancu. Reklama na kupovanie slovenských výrobkov beží aj v televízii. Pre pamätníkov vyznieva ako oneskorená ozvena Mečiarových slov pred dvadsiatich rokov, keď žiadal o to isté. Ibaže vtedy sa zdvihlo mediálne tornádo a zmietlo myšlienku aj s jej tvorcom. Aj taký bol mečiarizmus. Mediá v tom čase vraj bojovali za práva spotrebiteľov a žiadali otvoriť sa konkurencii, aby aj na Slovensku mali

ľudia možnosť vybrať si. Ako sme dopadli, vieme. Mečiar už neotravuje svojimi nápadmi, otravuje nás nekonečná, neobmedzená a nikým neregulovaná voľnosť trhu.

Z obchodných reťazcov sa napokon takmer úplne vytratili slovenské výrobky, lebo ktosi si to takto želal. Ktosi, kto ovláda nielen tovarový trh, ale aj trh médií. Ani vtedy, keď sme solili soľou určenou na posýpanie zimných ciest, ani vtedy, keď alkohol oslepoval a kosil ľudí, ani vtedy, keď spolu so sušeným mliekom sme si kupovali jed na potkany, ani..., sa mediá nedovoľovali politickej zodpovednosti ako za čias Mečiara, keď mal záujem zamestnávať našich ľudí kupovaním domácich produktov.

Za dvadsať rokov sme tak preriedili stavy dobytky a domácich zvierat, že z nespásaných a nepokosených lúk sa stali dažďové tobogany ohrozujúce život v ich blízkosti. Doprosujeme sa euroúradníkom o peniaze na stabilizáciu svahov, na všelijaké hrádzky a protipovodňové projekty, akoby sme vstupom medzi elitné európske štáty už nemuseli používať zdravý sedliacky rozum. Akoby už ani neplatil trojpoľný systém obrábania pôdy – nič, nijaké znalostné dedičstvo predchádzajúcich generácií.

Eva ZELENAYOVÁ

V Devínskej Novej Vsi si spomenuli aj na Ruda Slobodu

Oslava slovenskej piesne

Jubilejný 20. ročník Festivalu slovenskej národnej piesne ponúkol 25. a 26. mája 2013 bohatú nádielku hudby. Ľudové, historické, hymnické, ale aj duchovné či liturgické piesne.

To všetko v priestoroch Farského centra na Istrijskej ulici 4 pripravil Miestny odbor Maticе slovenskej v Devínskej Novej Vsi. Bohatá účasť a ešte bohatší program nenechali nikoho z prítomných na pochybách o tom, že po dvadsiatich rokoch vznikla skutočne inšpiratívna tradícia.

ČO INÍ NEPIŠU

Festival slávnostne otvorili Štefan Martinkovič, predseda Krajskej rady MS Bratislavského kraja a podpredseda dozorného výboru, Roman Michelko, člen predsedníctva MS, Juraj Strempek, predseda MO MS v Devínskej Novej Vsi, a Peter Krug, programový riaditeľ festivalu. V úvodných slovách zdôraznili úlohu Maticе slovenskej pri udržiavaní a zveľaďovaní kultúrnych tradícií Slovákov a presvedčenie, že nástup do tretej desiatky ročníkov priniesie ešte širší záber súborov a jednotlivcov, ktorí sa budú

môcť predstaviť vďačnému publiku, v budúcnosti azda aj vo väčších priestoroch, keďže záujem divákov o Festival slovenskej národnej piesne neustále stúpa.

Festival sa začal v sobotu 25. mája stretnutím pri pamätníku Ruda Slobodu, vynikajúceho spisovateľa a miestneho rodáka. Pokračoval pásmom slova a hudby, kde prítomných nadchla legendárna speváčka ľudových piesní Darina Laščiacová. Neďelné vyvrcholenie festivalu sa nies-

lo v znamení striedavých vystúpení detských folklórnych súborov (napr. domáceho súboru Kobylka) s vystúpeniami seniorov (napr. súbor Rodokmeň). Veľký ohlas mal súbor LIRA Lipovljani, ktorý prišiel z Chorvátska a potešil prítomných pásmom citlivo zaspievaných klasických slovenských ľudových piesní. Na záver podujatia súbori Kytica a Rodokmeň predniesli pieseň Aká si mi krásna, čo bola viac než dôstojná bodka za vydareným podujatím. (mab) – Foto: autor

Príčiny a dôsledky globálnej krízy

Roman MICHELKO

Minimálne od roku 2008 sa v spojitosti s globálnou ekonomikou spája slovo kríza. Čo je však podstatnejšie, čoraz viac expertov či analytikov ju v súvislosti s touto krízou odmieta definovať ako klasickú cyklickú krízu, ktorá je imanentnou vlastnosťou kapitalizmu, ale hovorí sa o systémovej kríze kapitalizmu.

O jej príčinách sme hovorili už viackrát a spomenuli sme viacero jej symptómov. V diskusiách však málokedy zaznieva, že je to aj kríza z nadvýroby. Samozrejme, táto príčina sa dá logicky odvodiť zo svojej prapríčiny, teda z extrémnej polarizácie v príjmoch. Pritom nič nie je také jednoduché, ako by sa mohlo zdať.

Nieť pochybností o tom, že minimálne v západnej Európe

je kríza z nadvýroby realitou. Dôsledky sú čiastočne objektívne – masívny nástup nových technológií spôsobil, že výroba je lacná a relatívne ľahká. Tlak na cenu, minimálne obchodné bariéry a hyperkonkurenčné prostredie vedú k tomu, že na jednej strane sa výroba zlacňuje, na strane druhej sa vďaka pauperizácii strednej triedy stávajú spotrebné výrobky pre široké vrstvy menej dostupné než pred niekoľkými rokmi. Sme svedkami skutočnosti, že produktivita práce rastie podstatne rýchlejšie ako mzdy zamestnancov. Dôsledok je potom zrejmý. Zisky vlastníkov kapitálu rastú podstatne rýchlejšie než príjmy zamestnancov. No a ďalším paradoxom je, že v pôvodne obslužných sektoroch, ako je napríklad bankovníctvo,

sa dosahujú rádovo vyššie zisky ako vo výrobnom sektore. Schudobnená vrstva zamestnancov je motivovaná k spotrebe všadeprítomnou reklamou, ako aj rôznymi sofistikovanými pôžičkovými

KOMENTÁR

schémami, čo vedie k masívnemu zadlžovaniu sa, na druhej strane jej reálne príjmy sú stále menšie a menšie a navyše ich nezanedbateľnú časť zhltnú úroky z týchto pôžičiek.

V podobnom postavení sú aj štáty. Ich občania od nich požadujú servis na istej úrovni, ten sú však vlády schopné zabezpečiť len masívnym zadlžovaním sa. Práve tak vzniká začarovaný kruh. Domácnosti aj vlády sú ťažko zadlže-

né, preto musia spotrebu obmedziť na najnevyhnutnejšie minimum. Produkčné kapacity výrobných podnikov idú na zlomok svojich plánovaných kapacít, pretože ich výrobky si môže dovoliť stále menej ľudí.

Prečo je to tak? Okrem iného aj preto, že po desaťročia sa vo vyspelých ekonomikách znižoval pomer medzi produkciou a mzdami. Zisky neúmerne rástli a mzdy v lepšom prípade stagnovali, v horšom klesali. Na Slovensku sa napríklad v posledných rokoch pohybuje pomer miezd k HDP na úrovni približne 37 percent. V USA je podobný trend. V posledných tridsiatich rokoch klesol pomer miezd k HDP z 49 percent na 43 percent, pričom v roku 1970 to bolo dokonca 53 percent. V tom istom čase, resp. od roku 1980, sa pritom zisk firiem zvýšil viac než 2,75-krát z úrovne 4 percentá na súčasnú úroveň 11 percent. Z týchto čísel jasne vyplýva, že všade vo vyspelom svete sa za posledných tridsať rokov menil pomer čerpania benefitov z ekonomického rastu, resp. z ekonomickej produkcie

od zamestnancov k zamestnávateľom. Zároveň je jasné, že slovenskí zamestnanci sa na ziskoch firiem, v ktorých pracujú, podieľajú ešte podstatne menej ako v bašte kapitalizmu – v USA.

Dôsledky sú potom jasné, čím viac ľudí chudobne, tým bohatšia je najbohatšia vrstva. Problém je v tom, že úzka vrstva najbohatších ani svojou luxusnou spotrebou nedokáže udržať ekonomiku v dostatočnej kondícii. Skrátka, najbohatší majú taký prebytok bohatstva, že ho nedokážu zmysluplne využiť tak, aby dávali impulzy ekonomike. Ludovo povedané, sotva bude aj ten najbohatší miliardár potrebovať desať jacht či osobných „tryskáčov“. Zmysluplne využije jedno súkromné lietadlo a jednu, možno dve jachty. Ekonomika sa zasekla aj preto, že na jednej strane niekto má tak veľa, že to nedokáže skonsumovať, a tým dať prácu ľuďom, ktorí by ich luxusný konzum produkovali, na druhej strane množstvo ľudí si bez masívneho zadlženia nedokáže zabezpečiť základný štandard, typický pre druhú dekádu 21. storočia.

Politika potrebuje nový obsah

Eva ZELENAYOVÁ

Keď Robert Fico vstupoval na scénu so stranou Smer, tvrdil, že politika potrebuje nové tváre. Po takmer štvrtstoročí od zmeny režimu politika potrebuje nielen nové tváre, ale aj nový obsah. Napokon to nedávno zdôraznil aj pápež František, keď hovoril o fetišizácii peňazí a vyzval politické triedy k zmene postojov. K odvážnej zmene postojov. Lebo ako povedal, peniaze musia slúžiť a nie vládnuť. A rovnako aj politici. Ibaže dnes mnohí ľudia pociťujú ľarchu politického vládnutia v nedôstojnom živorení, pričom na televíznych obrazovkách sa im denne ponúka rozprávkový svet boháčov. Prečo? Aby zabudli na svoje poníženie?

Nie tak dávno sa v médiách objavila správa, že minister vnútra

Robert Kaliňák minul vyše dvadsať miliónov eur na odmenách pre zamestnancov rezortu za minulý rok. Minister zdôvodnil odmeny pre pracovníkov útvarov tým, že dosiahli historicky najlepšie vý-

POZNÁMKA

sledky. Podľa jeho slov Slovensko má v súčasnosti najmenej vražd, najmenej mŕtvych na cestách či najnižšie počty krádeží automobilov. Ide o skvelý výsledok mravného vzostupu našej spoločnosti? Začalo sa ozývať svedomie ľudí po štyridsaťročnom otupovaní komunistickou ideológiou? Po vyše dvadsaťročnom servírovaní demokracie bez hraníc? Demokracie, v ktorej každý môže všetko a nemusí nič?

Dobré výsledky rezortu sa akosi diametrálne odlišujú od prieskumu americkej spoločnosti Emst & Young o korupčných praktikách vo svete. Prieskum sa zakladal na rozhovoroch s členmi predstavenstiev 3 459 spoločností v 36 krajinách sveta. A Slovensko spolu s Gréckom obsadilo tretiu najhoršiu priečku za Chorvátskom a Slovinskom. Respondenti uviedli, že korupcia na Slovensku je bežnou praktikou v 84 percentách prípadov. Takže to s tou morálkou u nás asi nie je také dobré, akoby sa zdalo podľa udelenia odmienu v rezorte vnútra. Skôr naopak. Týranie sa stalo akousi súčasťou nášho života. Vidieť olúpaný strom od kôry alebo krivajúcu mačku po hodenom kameni nie je možno

až také drsné ako dieťa utýrané k smrti. Ale všetky tieto činy majú rovnaký základ – absenciu mravnosti. A tých prejavov nemravnosti je čoraz viac.

Priam na striebornom podnose ju verejnosti predkladajú politici. Uzurpujú si vplyv nad všetkým. Strany s nepatrnou podporou (možno iba rodinných príslušníkov) sa usilujú uchopiť moc za každú cenu. Nie v záujme ľudí, ale svojom vlastnom. Vidíme to na rozpredanom národnom majetku, na nezáujme vybudovať ekonomiku tak, aby štát nebol závislý od chamtivosti nadnárodných spoločností, od ustavične sa zvyšujúceho elitárstva politickej triedy. V súčasnosti sa už ani nedá hovoriť o politických stranách, skôr o politických záujmových skupinách. Veď čo môžu mať spoločné liberáli zo SaS s bývalými kresťanskodemokratickými konzervatívami? A čím viac sa tieto politické zoskupenia uzatvárajú do seba, tým viac sa vzdalujú reálnemu životu. Existuje cesta zvrátiť to? Iste. Či aj bezbolestná, to ukáže čas.

GLOSA'R
ANDREJA MIŠANEKA

AKO BOLO, ČO BOLO

František Krištof Veselý si na jednom z koncertov zanôtil: „Haj, husičky, haj, Gottwald nám dá raj, miesto cukru sacharínu, miesto masla margarínu, haj, husičky, haj, Gottwald nám dá raj.“ Jedovato vtipná paródia mu vynesla zákaz účinkovania v celej ČSR. Na výslnie sa vrátil až v roku 1966, keď si v prvej slovenskej televíznej gangster-revue Škandál v Melodias banke zahral hlavnú postavu bankára a zároveň šéfa gangu lupičov. V neodmysliteľnom cylindri, s elegantným dlhým bielym šálom opäť rozjasal davy svojich obdivovateľiek. František Krištof predstavoval šarmantného lupiča, ktorý je zalúbený do krásnej mladej dámy. Tou krásavicou bol mafián prezlečený za ženu, ktorú hral Oldo Hlaváček. Chvilu sa nakrúcalo v plávajúcom boteli na modrých vlnách Dunaja a podstatná časť v bare hotela Devín pri plnej prevádzke.

Pre hotelových hostí to bola atrakcia ako hrom. Uprostred záberu, keď šéf gangu objímal dámu svojho srdca vo víre vášnivého tanga, prišla na jej predstaviteľa žiadza odskočiť si, tak z parketu mastil rovno k toaletám. Našťastie boli ne-

Fujtajfl alebo Veľký bordel

Peter VALO

d'aleko baru. Vedľa seba svietili dva nápisy: Dámy a Páni. Oldo sa zarazil. Na zlomok sekundy si položil otázku: „No, a teraz, do ktorého vlastne patrí ja, dáma na vysokých „štekloch“ s blond parochňou, nalepenými dlhými mihalnicami, navlečená do vypasovaného kostýmu, s prsiami Giny Lolobrigidy? No kam? Tak predsa, kurník šopa, som chlap!“ Šup a bol na pánskom. Nohy sa mu krivil na

tajfl, es ist kein Hotel, es ist ein grosses Bordell!“ Vreštiaci Nemeč vyletel von a vyliekol spoza pultu šatniarku, ktorá zastávala súčasne funkciu hajzlámy, a vyliekol ju na pánsku toaletu. Keď tá uvidela na pisoári dámu, skríkla: „Preboha, pani, čo to robíte?“ Roztraseným hlasom začala Nemečovi vysvetľovať: „To je omyl. To sa vyrieši. To musí byť len nejaká praštená ženská.“ Medzitým dôstojne

vstúpil na toaletu František Krištof Veselý. Elegantne obišiel Nemeč a hral ďalej svoju filmovú rolu. Srdečne objal Olda so slovami: „Zlatičko moje, konečne som ťa našiel.“ Pre Hlaváčka to bolo vykúpenie z trápnej situácie. Zašep-

šiel aj s policajtom. Ten rázne vtrhol na pánske WC, okamžite spoznal hercov a všetko sa rýchlo vysvetlilo. Trapas sa však neskončil. Na dvere dámskeho záchodu búchal Nemeč a reval, že už je „ganz fertig“. Šatniarka otvorila dvere, Nemečur zrúkol „tfuj“ a opľul policajta. Šatniarka začala zmätenému cudzincovi prešpuráckou nemčinou vysvetľovať, že herec Národného divadla Oldo Hlaváček nie je dáma, ale chlap, preto patrí na pánsku toaletu. To mu však nestačilo, lebo reval ďalej: „Das ist kein Hotel, das ist Schweinerei!“

Záchodová „ľúbostná“ scéna v hoteli Devín vyvolala svojho času u náhodného turistu takmer infarktový stav. Len Boh vie, ako by zareagoval na dnešné dühové maškárady, ktorým vo výstrednosti milá epizóda z Devína nesiaha ani po päty? Mal by len dve možnosti: buď by ho porazilo, alebo by si na zvrátené módné trendy, rozkladajúce tradičnú kresťanskú Európu, vyvolal.

SEBAOBRAHA

Splnomocnenec Nagy skončil...

Splnomocnenec vlády SR pre národnostné menšiny László A. Nagy vo funkcii skončil minulý týždeň po tom, čo premiérovi Robertovi Ficovi odovzdal svoj abdikáčny list. Nagy vyhlásil, že toto rozhodnutie prijal po dôkladnom uvážení, keď ho k tomu predtým vyzvala parlamentná strana Most – Híd. Za hlavný dôvod stiahnutia splnomocnenca Nagyho predsedu strany Béla Bugár označil skutočnosť, že vládny Smer-SD v parlamente nepodporil novelu zákona o používaní jazykov národnostných menšín, ktorou chceli poslanci za stranu Most – Híd odstrániť nesúlad medzi zákonom o jazykoch menšín a zákonom o dráhach.

Keby bol parlament novelu schválil, železničné stanice a zastávky na zmiešaných územiach by sa mohli označovať aj dodatkovými tabuľkami v jazyku národnostných menšín. Premiér následne vyhlásil, že za splnomocnenca Nagyho nájdú náhradu. „Zoberieme na vedomie, ak pán Nagy takéto rozhodnutie prijme a nájdeme kvalitného človeka, ktorý okamžite nastúpi,“ povedal R. Fico po rokovaní vlády. Podľa neho predsedu strany Most – Híd Béla Bugár vedie tichú vojnu so Stranou maďarskej komunity (SMK). „Prosím pána Bugára aj SMK, nech ma nevtahujú do svojich bratovražedných súbojov,“ povedal R. Fico s dodatkom, že niekomu zjavne prekáža, že medzi vládou a národnostnými menšinami je pokoj, rovnako ako vo vzťahoch medzi Slovenskou republikou a Maďarskom. „Za každú cenu tu chce niekto konflikt,“ vyjadril sa premiér. Bélu Bugára sa spýtal, prečo nebol v parlamente aktívny, keď počas minulej vlády bol podpredsedom pre národnostné menšiny Rudolf Chmel z Mostu.

László A. Nagy sa už pri svojom nástupe do funkcie splnomocnenca pred rokom vyslovil, že otázka železničných značení bude skúškou pre jeho úrad. Keďže kompetentným orgánom pre používanie menšinových jazykov je Úrad vlády SR, predložil návrh novely vedúcemu úradu Igorovi Federičovi a požiadal ho, aby ho postúpil na rokovanie vlády. Návrh predostrel Nagy aj ministrom dopravy Jánovi Počiatkovi. Zástupcovia ministerstva informovali úrad splnomocnenca, že nemajú výhrady proti novelizácii príslušných právnych predpisov, ale nie cez novelu zákona o dráhach. Novelu poslanci strany Smer-SD v parlamente zamietli. Označovanie železničných objektov aj autobusových staníc v jazyku národnostných menšín teda zatiaľ nie je legálne. V súlade s platnými zákonmi sú naďalej iba tabule v štátnom slovenskom jazyku.

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ
Foto: Ladislav LESAY

Polarizoval slovenskú spoločnosť a dnes kandiduje za prezidenta Ako Slovákom zostala len čierna diera

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatúra: Peter GOSSÁNYI

O Igorovi Matovičovi sa bývalý politik Anton Hrnko vyjadril, že je to persóna, ktorá v politike nemá čo hľadať. Po jeho vystúpení v televíznej diskusnej relácii prvú júnovú nedeľu si to azda myslia aj jeho politickí priatelia. Možno aj z naklonovanej KDĽ, ktorá vytvorila základ neskoršej koalície. Poslanec I. Matovič ju vebelil, že to bola politická garnitúra, „ktorá vyviedla Slovensko z čiernej diery“.

Nuž, z čoho Slovensko vyviedla politika, ktorej základ položil Ján Čarnogurský –, a najmä kam ho dovedla – by azda bolo vhodné si pripomenúť. Najmä preto, že politiku polarizoval nie na ľavicovú a pravicovú, ale na národnú a protinárodnú. A kandiduje za prezidenta Slovenskej republiky.

Niektoré skutočnosti o postojoch Čarnogurského ku Slovensku sú notoricky známe: odmietnutie zvrchovanosti a ústavy. Rovnako známe boli úmysly niekdajšej vlády Vladimíra Mečiara, ktorá neohodlala odovzdať národný majetok zahraničným podnikateľom. Ibaže na stole bol transformačný pro-

ces a integrácia, ktorá sa zmenila na vydieranie. V tom čase prišiel výrok šéfy americkej diplomacie Madeleine Albrightovej o Slovensku ako o čiernej diere Európy. Neuveriteľne to pomohlo protinárodnému bloku na jeho ceste k moci, ktorá znamenala výpredaj národného bohatstva tzv. zahraničným investorom. A ako bonus im táto „osvietená“ koalícia pridala desaťročné daňové prázdniny a ďalšie výhody, aby sa im na Slovensku dobre žilo a bohatlo. Skončili sa prázdniny a ochotní západní investori ohlasujú odchod jeden za druhým. Veď predsa oveľa lepšie podmienky im ponúkajú ďalšie

zbedačené krajiny, ktoré sú ochotné ísť na ešte nižšie mzdy, ako sú na Slovensku.

■ ULIEVAČSKÉ PRÁZDNINY

Súdny človek by si pomyslel, že táto družina bude aspoň mlčať. Ale nie. Nielenže sa nemiestne ozýva, ale dokonca útočí tým istým spôsobom ako pred rokom 1998, a to už aj cez novú generáciu politikov. Exminister práce, sociálnych vecí a rodiny Jozef Mihál, známy svojou súkromnou poradňou v daňových záležitostiach, opäť žiada lepšie podmienky pre zahraničných podnikateľov, lebo vraj inak zahraničné firmy zo Slovenska odídu. Takže po desiatich rokoch daňových prázdnin by podľa súčasnej opozície mali dostať ďalšie?

Ak teda Matovič spomenul na Slovensku pravico taký pestovaný výrok Madeleine Albrightovej, treba pripomenúť aj ďalšie súvislosti. Albrightová bola veľkou priateľkou českého disidenta a neskoršieho prezidenta Václava Havla. Zväzky Archívu bezpečnostných zložiek v Prahe údajne prezrádzajú, aké sumy Havel dostával za svoju disidentskú činnosť zo Západu. V roku 1983 mal vraj vyšší príjem ako generálny tajomník ÚV KSČ – 90 431 tuzexových korún. Dnes už je známe, že Charta 77 bola Západom organizované a finančne podporované spoločenstvo, k čomu

Európska únia bez začervenania popiera svoje základné princípy Sme na sociálnom dne a máme šetriť

Ivan BROŽÍK – Foto: archív

Tretia hlava Charty základných práv Európskej únie, ktorá zároveň tvorí viac ako polovicu jej ústavy, garantuje právo na rovnosť pred zákonom. Ak si niekto myslí, že sa to týka iba homosexuálov, hlboko sa mylí. Alebo – ignoruje jeden z hlavných princípov fungovania zväzku štátov, spojených v Európskej únii. Asi treba pripomenúť nielen čitateľom, ale najmä politikom Článok 21, odsek 2 Hlavy III Charty.

V doslovnom prepise znie: „V rozsahu pôsobnosti zmlúv a bez toho, aby boli dotknuté ich osobitné ustanovenia, je zakázaná akákoľvek diskriminácia z dôvodu štátnej príslušnosti.“

■ SME DISKRIMINOVANÍ

Mohli by sme preto žalovať Európsku úniu pre opakované a úmyselné porušovanie tohto článku zmluvy, na základe ktorej vlastne celé spoločenstvo politicky i ekonomicky funguje. A podľa nášho zákonodarstva, ak sú príslušné orgány štátu

SLOVENSKO V ÚNII

upozornené na skutočnosti odporujúce platnej legislatíve, sú zo zákona povinné bezodkladne konať tak, aby sa tie činnosti uviedli do súladu s ňou. Navyše európska legislatíva je podľa zkladateľskej zmluvy nadradená národnej. Európska únia sa vedome dopúšťa porušenia spomínaného článku Charty a diskriminuje našich občanov pre ich štátnu príslušnosť k Slovenskej republike.

Francúzsko, Španielsko najnovšie, predtým Portugalsko, ešte predtým iné členské krajiny EÚ dostali rečou euroúradníkov „viac času na splnenie rozpočtových cieľov, keďže ekonomika ich krajiny upadla do hlbšej recesie“. Slovensko také privilegia nedostalo. U nás sa škrtá. Politi-

ka škrtov je modlou všetkých našich vlád od vypuknutia finančnej a neskôr hospodárskej krízy. My musíme dosiahnuť taký či onaký schodok, lebo toto a tamto, my musíme presvedčiť, my musíme zabezpečiť, dosiahnuť. Bezodkladne. My musíme mať 15-percentnú nezamestnanosť, my musíme prepúšťať dôchodcov, šetriť v zdravotníctve, v školstve...

■ PASCE NA OBČANOV

Politici si vždy vymyslia výrazy, ktoré, najmä ak ide o chůlostivú tému, musíme prekladať do zrozumiteľného jazyka. Napríklad také konsolidácia. Tento rok na ňu musí Slovensko vynaložiť vyše desať percent hrubého domáceho produktu, v eurách

je to 2,3 miliardy. Pre pomalšie kalkulujujúcich je to takmer sedemdesiat miliárd bývalých korún. No na jedného obyvateľa Slovenska je to škrt vo výške takmer trinásť tisíc eur za rok. Jedno slušné osobné auto. My musíme. Ale v iných krajinách Únie dostali odklad, teda nemusia. Pri úrovni ich priemerných platov, dôchodkov, sociálnych dávok je to zarážajúce. Pretože oni môžu rozšafne mňať a my sa prepadáme na sociálne dno, lebo musíme šetriť. Nepoteší nás ani to, že na budúci rok musíme ušetriť každý občan už len nejakých približne tritisíc eur. Dovoľte mi v Dubaji all inclusive v päťhviezdičkovom hoteli. Najnovšie Francúzi, Španieli a na rade sú ďalší „výnimkári“ ne-

sa verejne priznáva aj finančný špekulant Soros.

Komunizmom izolované krajiny, túžiace po slobode a demokracii, napokon prevälcoval západniarsky trhový kapitalizmus a odsúdil ich na živorenie. Ak ešte rozpredajú pôdu, nebudú môcť hovoriť ani len o živorení vo vlastnej zemi... Vyhlásenie Slovenska za čiernu diery Európy teda možno považovať za vrchol cynizmu.

■ IMPORT KORUPCIE

Matovič teda pripomenul Slovákom, kto vyraboval túto zem, kto nehanebne naplnil vrecká zahraničným investorom, a iba domyslieť sa dá, že nie zadarmo. A to je ďalší problém. Korupcia. Ani tu sa staré slovenské porekadlo nemýli – zlodej kričí, chyťte zlodeja! Kto by uveril, že nadácie so šľachetným programom by mohli slúžiť ako centrá korupcie? Centrá na kupovanie spolupracovníkov s cieľom presadenia si vlastných záujmov. Sofistikované schovávania za heslom šírenia demokracie. A dnes tie isté organizácie vyčítajú svojim učenívým žiakom korupciu! A peniaze sa opäť točia. Na boj proti korupcii... tým istým... dookola. Orwell nemal ani tušenie, ako sa dá civilizácia znovotvoriť.

Po odstránení štátotvorných strán z politickej scény nejestvuje oponentúra proti pravicovej demagogii. Na Slovensku to dokonca zašlo tak ďaleko, že sa stratila pamäť a udomáčuje sa téza, že Slovensko vlastne jestvuje až od roku 1998 – odkedy modrá koalícia prevzala moc v štáte a začala ho nehanebným spôsobom vyprázdnovať. Pod zámenkom posvätného mantry, že štát je zlý vlastník, dovolila cudzím štátom privlastniť si naše národné bohatstvo. A Slovákom skutočne zostala len čierna diera.

musia najbližšie dva roky ušetriť ani euro. Ak sa nedá hovoriť o spravodlivosti, potom je naozaj namieste konštatovanie jasnej diskriminácie. Nie ako fráza, ale ako odvolanie sa na Chartu základných práv Európskej únie.

■ ČÍSLA NEPUSTIA

Slovenská vláda pod vedením Roberta Fica vyjadruje v aktuálnych materiáloch svoju ohotu skresávať deficit verejných financií aj v nasledujúcich rokoch. Podľa návrhu rozpočtových východísk, ale aj podľa programu stability, ktorý bude vláda posilať do Bruselu, sa totiž plánuje postupné znižovanie deficitu verejných financií až na úroveň 1,3 percenta v roku 2016. Po budúročnom plánovanom schodku na úrovni 2,6 percenta by mal v roku 2015 deficit klesnúť na 2 percentá. Naplnenie tohto scenára by znamenalo, že slovenský verejný dlh by od roku 2015 postupne začal klesať z necelých 57 percent HDP.

Zaujímá nás, aké deficity či verejné dlhy majú v iných, „starých dobrých“ krajinách Únie. Francúzsko skončilo rok 2013 s deficitom na úrovni 4 a pol percenta a tento rok nemusí šetriť. Teda zostane mu minimálne taký istý. Aj o rok neskôr. To my už budeme musieť byť na úrovni o polovicu nižšej. Španielsko malo vlnajší deficit vo výške 5,3 percenta. A tiež ho dva roky nemusí znižovať. Prečo teda my musíme mať o dva roky deficit na úrovni dvoch percent?

Odpoveď je viac ako jasná. Aby sa naša ekonomika nepozviechala z krízy rýchlejšie ako ctená konkurencia na západnej strane. Aby sme vyťahli to, čo si môžu dovoliť v krajine galského kohúta alebo na Pyrenejskom polostrove. Lenže to všetko je jedna spoločná Únia. Teda je to spoločná Únia?

Trend zániku malých a stredných firiem varuje – treba ho okamžite zastaviť!

A ty teraz musíš z kola von...

Ivan BROŽÍK – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Už to nie je obyčajné detské odpočítavanie. Je to séria ľudských tragédií a živná pôda pre razantný nárast nezamestnanosti na Slovensku. Nárast krachu malých a stredných podnikov za jeden štvrtrok o takmer 40 percent je desivé svedectvo neprajnej súčasnosti. „Mikro, malé a stredné podniky (MSP) sú hnacou silou európskeho hospodárstva. Sú základným zdrojom pracovných príležitostí, vytvárajú podnikateľského ducha a inováciu v EÚ, teda sú rozhodujúcou podporou konkurencieschopnosti a zamestnanosti.“

Nová definícia MSP, ktorá nadobudla účinnosť 1. januára 2005, predstavuje rozhodujúci krok na skvalitnenie podnikateľského prostredia MSP a má za cieľ podporu podnikania, investícií a rastu. Táto definícia sa formovala na základe rozsiahlych konzultácií so zainteresovanými účastníkmi, čo potvrdzuje, že nachádzanie malým a stredným podnikom je kľúčom k úspešnej realizácii lisabonských cieľov. Toto vyhlásil v roku 2005 Günter Verheugen, člen Európskej komisie zodpovedný za podnikanie a priemysel.

■ AKO U NÁS?

Podľa najnovších údajov v prvom štvrtroku tohto roku bolo vyhlásených 186 konkurzov malých firiem, čo predstavuje medziročný nárast o 36,8 percenta. „Dôvodom je okrem iného – podľa vyjadrení kompetentných predstaviteľov v sektore malých a stredných firiem – najmä pretrvávajúca hospodárska neistota, nepriaznivý stav podnikateľského prostredia, problémy v oblasti vymožitelnosti práva a zvýšenie daní a odvodov. Navyše veľké firmy neplnia záväzky voči malým firmám, čo je tiež dôvod, pre ktorý malé firmy nedokážu prežiť,“ tvrdí Andrej Danko, predseda Slovenskej národnej strany.

V celej únii vzniká v protiklade so situáciou u nás čoraz viac mikropodnikov. Dokonca aj v Grécku, ktoré malo podľa všetkého zbankrotovať už minulý rok a na záchranu hospodárstva ktorého sme prispeli aj zo Slovenska. V iných členských krajinách Únie, teda najmä v jej „starých“ členoch, sa zlepšuje dostupnosť kapitálu. To predstavuje trvalý problém, s ktorým sa MSP stretávajú najmä preto, že často nemôžu poskytnúť také záruky, aké požadujú tradiční veritelia. V starej Európe sa tento problém rieši tak, že sa uľahčuje financovanie akciového kapitálu MSP

zvyšovaním niektorých investorov, akými sú regionálne fondy, spoločnosti s rizikovým kapitálom a obchodní podporovatelia, bez toho, aby podnik prišiel o svoje postavenie MSP. To isté sa vzťahuje aj na malé orgány miestnej samosprávy s ročným rozpočtom menej ako 10 miliónov eur a s menej ako 5 000 obyvateľmi. Tieto orgány môžu do MSP investovať do určitého percenta bez toho, aby bol daný podnik znevýhodnený pri žiadosti o udelenie grantu.

■ MOTIVAČNÉ PROSTREDIE

Zvýšenie dane z príjmu, zmeny

Zákonníka práce a zmeny pri dohodách o pracovnej činnosti či pri dohodách o vykonaní práce a zvýšenie odvodov sú likvidačné pre všetky podnikateľské subjekty, ale najmä pre malé podniky, ktoré sú v čase hospodárskej krízy zraniteľnejšie. Posilnenie a naštartovanie ekonomiky spočíva najmä v rozvoji malých firiem, ktoré predstavujú nezanedbateľné percento podnikateľských subjektov.

„Vláda by nemala na podnikateľov pôsobiť demotivačne a hľadať príjmy skôr v škrtoch na výdavkovej strane štátu a pri plytvaní s verejnými financiami,“ vyhlásil najnovšie Andrej Danko s tým, že zvýšenie daní a odvodov pre malých podnikateľov nepriineslo vyššie príjmy do štátneho rozpočtu. „Jedinými privilegovanými sú v týchto prípadoch monopolné nadnárodné koncerny. SNS preto vyzýva na návrat k rovnej dani, zníženiu odvodov a zrovnoprávnenie nadnárodných a malých podnikateľských subjektov,“ konštatuje Andrej Danko.

■ UŽITOČNÝ DIKTÁT

Európska únia v záujme skoncovania s praxou oneskorených platieb prijala smernicu 2011/7/EÚ O boji proti oneskoreným plátbám v obchodných transakciách. Podľa smernice sú orgány verejnej moci povinné uhrádzať platby za tovar a služby do 30 kalendárnych dní alebo, za veľmi výnimočných okolností, do 60 dní. Podniky by mali uhradiť svoje faktúry do 60 kalendárnych dní, ak sa výslovne nedohodli inak a ak to nie je značne nevýhodné pre veriteľa. Aspoň teda to. Lenže čakal by sa i ďalší podporný krok pre MSP aj zo strany našej domácej vlády. Jeden sa rysuje v podobe úpravy účtovania používania motorových vozidiel na ciele podnikania. To však už je iná téma. Aj o nej vám prinesieme informácie v niektorom z najbližších vydaní Slovenských národných novín.

Oprávnené ponosy robotníkov v montážnych fabrikách nepočúvajú Neslovenské názvy k úbohým mzdám

Tibor B. HAČKO - Foto - zdroj: internet

Čo sú to toľko vychvaľované benefity pri práci v medzinárodnej spoločnosti, ktorá ich ponúka spolu s príjemným prostredím? Práca v mladom kolektíve? Flexibilita? V každom prípade to už nie sú vyššie platy, kratší pracovný čas. Zamestnávateľia sa už nepredbehajú, kto dokáže ponúknuť pracovníkom väčšie výhody. Fajnovú značku služobného auta, príspevky na dovolenky a Vianoce, rezervované parkovacie miesta... Finančné turbulencie zastavili aj trinásť platy, ďalší týždeň dovolenky navyše, zamestnávateľia dokonca stiahli aj balenú vodu z pracovísk...

Zamestnanci v montážnych závodoch by vám vedeli rozprávať o otrokárskejších spôsoboch práce pri pásoch a ponižujúcej komunikácii s nimi. Ich ponosy nikto nepočúva a nemajú sa ani kde obrátiť o pomoc. Vedeniam závodov je to jedno a vládam tiež. Len nech pracujú a basta. Po poslednej úprave Zákonníka práce (ZP) Radičovej vládou sme sa v ochrane zamestnancov prepádli na dno v rámci krajín OECD, V4, a pravdaže aj celej EÚ 27.

■ USTAVIČNÉ ZMENY

Ako je možné, že sa u nás neustálymi zásahmi do ZP za posledných dvanásť rokov cielene zaviedlo fungujúce nevoľníctvo v strede Európe? Ázijské, ale aj iné zahraničné spoločnosti sem prišli len pre lacnú pracovnú silu, stále pomerne dobre technicky vzdelanú. Pracovníkov lákajú na nezrozumiteľne pomenované pracovné pozície – ODM partner manager, Fashion retail chain, Visual merchandiser, Service Delivery Lead, Demand & supply planner, Small Business Account Manager alebo Operation excellence director. Nechce sa veriť, že ide o skutočné pracovné ponuky! Viete pri nich, o čo sa vôbec uchádzate? Kto dovolil publikovanie týchto nezmyslov? Kde je spisovný jazyk? Pritom ide väčšinou o miesta skladníkov, telefonistov, opravárov, referentov predaja. Neslovenské názvy k slovenským mzdám však znejú honosnejšie. Inzerenti síce naďalej ponúkajú možnosť kariérneho rastu, motivujúce finančné ohodnotenie a prácu v mladom kolektíve, väčšinou však zostáva len pri možnosti...

Dynamická práca? Tú budete mať určite zaručenú. Zamestnávateľ vám nadiktuje pohotovosť na pracovisku, pohotovosť doma, ale aj – cez sviatky. A to nie je všetko! Denne

ANALÝZA

neplatené nadčasy sú samozrejmosťou. Prakticky je nemožné odísť zo zamestnania po osem a pol hodine. Úpravami ZP sme uzákonili bezohľadný systém ako výsledok tlaku

minimum. Dokonca sú vďační ministrom aj za to málo, ako to neraz zaznieva z úst ministerských hovorcov...

■ BOHATNÚ NA SLOVENSKU

Automobilový priemysel zvýšil v rokoch 2011 a 2012 produkciu oproti stavu pred depresiou o 8 – 12 percent dokonca s menším počtom zamestnancov! Nemecká automobilka až o 47 percent. Plynárenský a bankový sektor získali práve po

nadnárodných spoločností, ktorým vôbec nezáleží na zamestnancoch. Zneužívajú slabosť ministrov, vlád, samospráv. Kým zahraničné vedenia firiem zarábajú niekoľkonásobne viac ako na podobných pozíciách v materských firmách doma, Slováci platovo nedosahujú ani ich desatinu. Diskriminovaný je aj daňový systém. Zisky sa prelievajú cez marketingové aktivity, nákupy strojov, už vyradených zariadení a späť do centrálnych miest, ktoré sú miliónovými obnosmi. Slovákovi ostáva akurát zaručené

čas poklesu v rokoch 2009 – 2011 rekordné zisky prevyšujúce hranicu 37 percent, v jednotlivých mesiacoch až o 100 percent. Na Slovensku z toho nezostalo takmer nič.

Kto chce zbohatnúť, môže práve teraz a práve na Slovensku. Taký je záver renomovaného talianskeho ekonomického denníka *lsole24ore* v článku o Slovensku. Závery vychádzali z údajov zverejnených talianskymi spoločnosťami pôsobiacimi u nás. Eldorado pozmenené na EL Slovaco je pre Nemcov, Talianov,

Francúzov, Španielov, Švédov najmä zásluhou zdatného a disciplinovaného pracovného zázemia, minimálnej ochrany práv pracovníkov a mizerným výberom daní na Slovensku. Isole sa v článku nevyhýba aj objektívnej kritike, no definujú slovenské hospodárstvo ako šťastný ostrov v rámci EÚ pre zahraničných investorov. Všetkých 450 talianskych podnikov hodnotí Slovensko pozitívne. Vôbec im neprekáža vysoká úroveň korupcie (až 46-percentná), ani legislatívna neistota (38-percentná). Naopak, práve preto nás tieto firmy vnímajú pozitívne.

■ VÝHODY SA VYPARILI

Takmer tretina zamestnávateľov vo svojich inzerátoch uvádza ako výhodu prácu v medzinárodnej spoločnosti. Čo v žiadnom prípade výhodou už nie je. Doplnkové vzdelanie v cudzom jazyku prezentuje už len 10 percent firiem. Až 41 percent zamestnávateľov zdôrazňuje potrebu praxe a skúsenosti v danom odbore, ale len málokto absolvent môže očakávať, že po nástupe do prvého zamestnania získa pomoc od skúsenejších kolegov. Veď by si podpíli konár kariéry. Personálnym manažérkam viac záleží na vlastnom vydaní do Francúzska, Nemecka alebo Talianska, než aby niečo vedeli o tamojšom pracovnom trhu alebo čosi vybavili s vedením pre pracovníkov. Pritom je to ich pracovnou náplňou! Prekvapením je, že v 4 percentách pracovných ponúk uvádzajú personalistky ako výhodu stravné lístky. Pritom zamestnávateľ je povinný zabezpečovať zamestnancom stravovanie v súlade so ZP.

Najzaujímavejšie benefity poskytujú spoločnosti pôsobiace v oblasti IT, vo farmaceutickej oblasti a bankové či finančné inštitúcie. Priemerné platy tam lámu hranice 1 680 eur, to znamená, že tretina zamestnancov atakuje úroveň 2 500 – 3 000 eur. To však neznamená, že inde sa nebudete mať dobre. V našej krajine sa ešte dlho bude prihliadať len a len na plat, ktorý je z hľadiska dlhodobého priemeru na štvrtom mieste od konca EÚ.

NA MARGO

Minulotýždňové záplavy postihli celú strednú Európu. Živelných pohrám, ako boli povodne v Českej republike, v Nemecku, Rakúsku, na Slovensku a v Maďarsku, bude v Európe s vysokou pravdepodobnosťou pribúdať. Uviedla to Európska agentúra pre životné prostredie, podľa ktorej má riziko častejších živelných katastrof viac príčin, vrátane zmeny klímy.

Smutná mokrá mozaika

„Ďalšiu veľkú záplavu môžeme očakávať napríklad už aj o mesiac,“ tvrdí Petr Dvořák z ČHMÚ.

Povodne zasiahli sedemsto českých obcí; evakovali pri nich okolo dvadsaťtisíc ľudí. Obyvatelia mesta Mělník v Stredočeskom kraji ignorovali nariadenia úradov na evakuáciu pre nebezpečenstvo hroziace z privalovej vlny pre obavy z rabovania. Počas noci zabránili vykrádaniu opustených obydli policajné hliadky. V zakázaných zónach, kde mala byť pre záplavy nulová prítomnosť obyvateľstva, sa zvyšovalo napätie. Pribúdali pokusy o rabovanie a obyvatelia strachujúci sa o svoj majetok chceli za každú cenu prejsť cez policajné zátarasy a vrátiť sa domov.

V Česku sa začala emóciami nabitá debata o tom, či vodohospodári nemohli začať s odpúšťaním priehrad vltavskej kaskády skôr, aby tak zmiernili rozsah záplav. Viacero odborníkov poukázalo na to, že priehrad napriek hroziacim povodňam nevypustili a následne pri ich plnení púšťali na obce a Prahu omnoho viac vody, než by jej bolo v prípade preventívneho vypustenia priehrad.

Povodňová vlna ohrozila po Českej republike aj sever Nemecka. V spolkových krajinách Dolné Sasko a Brandenbursko sa pripravovali na privaly vody, ktoré už spôsobili veľké škody na juhu a východe krajiny. Hrozilo, že viaceré hrádze sa pretrhnú. Hladina Labe kulminovala v Drážďanoch, kde bez elektriny bolo deväťtisíc domácností.

Nemecká ministerka poľnohospodárstva I. Aignerová predbežne odhadla škody len v rezortoch poľnohospodárstva a rybolovu na 173 miliónov eur. Ich výška však bude ďalej narastať, škody na domoch a infraštruktúre sa zatiaľ nedajú vyčíslit. Kancelárka A. Merkelová ľuďom v postihnutých oblastiach prisľúbila podporu. „Urobíme všetko, čo je v ľudských silách,“ povedala na návšteve mesta Bitterfeld v Sasku-Anhaltsku, kde hrozilo, že neustále stúpajúca voda z jazera zaplaví centrum mesta. Minister financií W. Schäuble prisľúbil podporu nad rámec okamžitej pomoci spolkovej vlády, dosahujúcej sto miliónov eur.

Armáda v Maďarsku nasadila na protipovodňové práce vyše štyri tisíc vojakov v trinástich ohrozených lokalitách. Na Malom Žitnom ostrove pri obci Győrújfalva sa pri ochranných prácach poškodila hrádza, vodu však dokázala udržať. Krízový štáb Rábsko-mošonsko-šopronskej župy na mieste oslabenej hrádze poslal štyristo vojakov s dvoma vojenskými obojživelnými transportermi.

Eurokomisár pre financie Janusz Lewandowski predbežne vyhlásil, že EÚ nemá zdroje na prefinancovanie škôd po povodniach...

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Svetové stretnutie Slovákov

KOŠICE

4. – 7. júla 2013

ŠTVRTOK 4. JÚLA 2013

SV. CYRIL A METOD – PATRÓN SLOVENSKA
Vernisáž výstavy venovanej 1150. výročiu prichodu solúnskych bratov na naše územie

VÝCHODNÉ SLOVENSKO
V SLOVENSKÝCH NÁRODNÝCH DEJINÁCH
Vedecká konferencia

EKUMENICKÉ SLÁVENIE
V spolupráci so všetkými cirkvami na území Košíc

OTVÁRACÍ CEREMONIÁL
Vystúpenia domácich a zahraničných umeleckých kolektívov

KAPURA
Spoločenský večer

PIATOK 5. JÚLA 2013

Cyriilo-metodské tvorivé dielne

ŠKOLA TANCA, ŠKOLA SPEVU,
ŠKOLA ORNAMENTU PODĽA ŠTEFANA LEONARDA KOSTELNIČÁKA

SLÁVNOSTNÉ KLADENIE VENCOV PRI PAMÄTNÍKU ŠTEFANA MOYSESA

STAROMESTSKÉ ČINOHRANIE

OTVÁRANIE PEČATÍ
Multimediálna inscenácia (netradičné prepojenie žánrovo rozdielnych umeleckých smerov)

SOBOTA 6. JÚLA 2013

Cyriilo-metodské tvorivé dielne

ŠKOLA TANCA, ŠKOLA SPEVU

SCÉNICKÝ SPRIEVOD CENTROM KOŠÍC

DETSKÝ SVET
Vystúpenia domácich a zahraničných detských kolektívov

RODOSTROM
Vystúpenia zahraničných a domácich kolektívov

SLOVENSKO A SLOVENSKÝ SVET
Galaprogram

NEDEĽA 7. JÚLA 2013

O HALUŠTIČKE, ZBOJNÍCKEJ DIEVČIČKE
Predstavenie Divadla Maškrta

PREHLIADKA PAMÄTIHODNOSTÍ KOŠÍC

(SLOVENSKÁ PIESEŇ JE VZÁCNÝ DAR)
(Vystúpenia zahraničných a domácich speváckych kolektívov)
Slávnostné ukončenie Svetového stretnutia Slovákov v Košiciach

V dňoch 1. – 3. júla sa vo všetkých samosprávnych krajoch uskutoční štafetové posolstvo Svetovému stretnutiu Slovákov v Košiciach 2013. Aktívnu účasťou vyjadrite svoju podporu spolupatričnosti.

Prišiel čas nevyhovárať sa a povedať si, či sme v Matici schopní ponúknuť niečo zmysluplné

Matica musí preniknúť naspäť do regiónov

Ako scenárista, režisér, dramaturg, spisovateľ, publicista, redaktor, editor a moderátor sa podpísal pod množstvo projektov, z ktorých viaceré mali a majú výrazne nadregionálny či medzinárodný charakter. S jeho menom je taktiež neodmysliteľne spojený folklórny festival Jánošíkove dni, ktorý sa už dávnejšie zaradil medzi najväčšie na Slovensku. Do funkcie tajomníka Matice slovenskej pre kultúrno-osvetovú, umeleckú a záujmovú činnosť nastúpil Peter CABADAJ vo februári tohto roku. Rozprávali sme sa s ním o kľúčových matičných podujatiach na nadchádzajúce obdobie – o Svetovom stretnutí Slovákov – Matičnom svetovom festivale slovenskej mládeže v Košiciach a o Národných matičných slávnostiach, ktorými vyvrcholia oslavy 150. výročia vzniku Matice slovenskej.

Zhovárал sa Michal BADÍN – Foto: Monika BABALOVÁ

• Ako by ste zhodnotili obdobie od vášho opätovného nástupu do Matice slovenskej vo februári 2013?

Hneď po svojom nástupe do Matice som sa ocitol vo víre príprav rôznych podujatí, ktoré priamo súvisia s tohtoročnými veľkými výročiami nielen Matice, ale aj Slovenska vo všeobecnosti. Hneď v prvých dňoch po nástupe do mojej funkcie sme finišovali s prípravou medzinárodnej vedeckej konferencie, ktorou si Matica pripomenula nielen svoju históriu, ale zároveň aj naznačila isté presahy a tiež i vízie, ako ďalej s matičným životom a hnutím nielen v podmienkach Slovenskej republiky, ale aj v podmienkach slovenského sveta. Na konferencii bolo prítomných viacero zástupcov krajských komunít z troch kontinentov. Ukázalo sa, že vedecká konferencia potvrdila naše snahy prinavrátiť do matičného života vedu a výskum v tom zmysle, aby sa veda a vedeckovýskumná činnosť stali opätovne integrálnou a nezastupiteľnou funkciou a činnosťou Matice. Práve toto bolo niečím, čo ju vofakedy zdobilo a na čo sa snažíme dnes nadväzovať. Konferencia bola tiež dobrý odrazový mostík na zamyslenie sa nielen nad históriou Matice, ale aj nad jej možnosťami, perspektívami a zmyslom.

• V čom bol význam spomínanej vedeckej konferencie? Ako na ňu MS nadviaže v blízkej budúcnosti?

Konferencia otvorila naše brány do ďalších aktivít, ktoré budú o chvíľu vrcholiť. Konkrétne mám na mysli Svetové stretnutie Slovákov v Košiciach, ktoré sa uskutoční 4. – 7. júla, a potom sú to samozrejme Národné matičné slávnosti, ktorými vyvrcholia oslavy 150. výročia vzniku našej najstaršej kultúrnej a vedeckej ustanovizne. Program týchto podujatí vo všetkých ukazovateľoch a smeroch zohľadňuje tieto výročia a snažíme sa, aby sme si ich pripomenuli nielen atraktívne a dôstojne, ale aj s čo najširším zámerom a záberom pre záujemcov. Sú to podujatia, od ktorých si veľa sľubujeme. Chceme, aby Matica slovenská prenikla do všetkých možných vrstiev našej spoločnosti a zároveň aby ponúkla prirodzene to, čo jej vždy bolo blízke – teda aktivity konkrétnych ľudí v konkrétnych regiónoch, ktorí na vlastnej skúsenosti dokazujú, aký matičný potenciál sa v tom-ktorom regióne nachádza.

• V týchto dňoch sme si v Martine pripomenuli výročie memoranda národa slovenského, nasledovať budú ďalšie podujatia a vrcholom, ako ste spomenuli, budú Národné matičné slávnosti v auguste tohto roka. V čom bude rozdiel v ich organizácii oproti minulým rokom?

Je dobré, že si pripomínáme každý rok aj výročie Memoranda národa slovenského. Pamätám si, že keď sme pripravovali 150. výročie memoranda, podarilo sa nám zintegrovať všetky tvorivé zložky a inštitúcie v Martine – výsledkom bolo podujatie, ktoré významne zarezonovalo dokonca v celom slovenskom mediálnom priestore. Veľmi by som si želal, aby táto kooperácia medzi inštitúciami v Martine mala aj širšie slovenské presahy a pokračovala aj v rámci Národných matičných slávností (NMS), ktoré budú 1. – 4. augusta 2013. Pokiaľ ide o samotný program NMS, treba povedať základnú skutočnosť oproti minulým rokom, že máme výrazne menej finančných prostriedkov. Ani táto skutočnosť nás však neodradila od zámeru a snahy

Peter Cabadaj počas Slovenskej jari 2013.

pripraviť program, ktorý bude dôstojne reflektovať výročie našej inštitúcie. Pretože 150. výročie je takým výročím, ktoré si zaslúži dôstojnú reflexiu. Nie každému je dočičené podieľať sa na príprave takéhoto veľkého výročia. Ja som veľmi rád, že som tú možnosť dostal, a urobím všetko preto, aby programový rámec osláv Matice slovenskej mal dôstojnú úroveň. Pokiaľ ide o porovnanie s minulosťou, tak v každom prípade chceme tento rok ešte viac dostať do popredia na javiská v Martine matičné subjekty. Vofakedy Augustové slávnosti boli prehliadkou toho najlepšieho, čo Matica ponúkala v rámci svojich aktivít v regiónoch. Na túto líniu sa dosť zabúdalo v uplynulých rokoch, z čoho som bol veľmi smutný. Matičné subjekty, ktoré sem chodili, boli skôr ako nejaká dekorácia, doplnok k inému programu, ktorý sa v Martine realizoval. Tento rok to bude inak. My si vážime matičné folklórne súbory, divadelné scény, a vôbec záujmové združenia, ktoré sa pod hlavičkou Matice venujú vo svojich regiónoch kultúre, umeniu a robia to viac-menej za symbolickú odmenu. Chceme, aby ich prítomnosť v Martine bola pre nich inšpiráciou a výzvou pokračovať v tomto úsilí.

• Kto okrem matičných súborov vystúpi na Národných matičných slávnostiach?

Je to podujatie multizánrové, to znamená, že chceme opäť do Martina dostať umelcov z rôznych žánrových sfér. Budú tu folkloristi, divadelníci, budú tu priaznivci historických iniciatív, budú tu rôzne zoskupenia venujúce sa propagácii našej histórie, kultúry a zároveň to robia zaujímavým spôsobom. Chceli by sme, aby takáto vzorka sa v Martine ocitla a ponúkla tomuto mestu, tomuto prostrediu a všetkým záujemcom určitý pohľad na to, ako sa dá robiť kultúra v nových, moderných podmienkach. Je to všetko potvrdením starého známeho – ak sú v prirodzených prostrediach tvoriví ľudia a ak majú okolo seba záujemcov a porozumenie, tak vedia vytvoriť hodnoty, ktoré presahujú rámce a stereotypy nášho časopriestoru. Takíto ľudia do Martina prídu a budú mať počas štyroch dní vytvorený dôstojný priestor. Samozrejme, nezabúdame ani na mladú generáciu, pre ňu sú pripravené koncerty kapiel, ktoré by ich mohli

tiež zainteresovať do diania, a to chceme zdôrazniť – aj tie kapely, ktoré sem tento rok prídu, nie sú nejakí žoldnieri v zmysle vyciavania peňazí. Sú to ľudia, ktorí prichádzajú aj preto, lebo majú k Matici vzťah, vedia s nami komunikovať a tiež im záleží na tom, aby aktuálny stav slovenskej kultúry nebol iba odrazom mediálnej reality, ktorá veľmi nepraje takýmto ľuďom a takýmto iniciatívam. Všetci tí, ktorí do Martina prídu, sú ľudia, ktorí to robia s presvedčením, robia to bez nejakého nároku na veľký honor a slávu a robia to o to lepšie.

• Dôležitou súčasťou Matice slovenskej boli veda a výskum. Ako to vnímate vy z prebiehajúcich i nadchádzajúcich matičných aktivít?

Osobne som presvedčený a verím v to, že tohtoročné výročia a ich zvládnutie z pohľadu podujatí našartujú všetky tvorivé sily v Matici do diametrálne inej éry vlastného pôsobenia a vlastnej existencie. Matica v ostatných rokoch stratila vplyv na podujatia a aktivity, v rámci ktorých bola kedysi lídrom v regiónoch. Vždy sa okolo matičného hnutia a matičných iniciatív zoskupovali ľudia, ktorí hrali v regiónoch v rámci podujatí, výročí či rôznych osláv dominantnú úlohu. Toto padlo a ja pevne dúfam, že prišiel čas tento stav napraviť. Stále si myslím a som o tom presvedčený, že Matica by mala byť jednoznačne iniciátorom takýchto podujatí, ktorými si bude pripomínať významné výročia, osobnosti či udalosti našich dejín. Dnes sú veľké možnosti na to, ako to robiť – treba len dianie sledovať, treba sa usilovať pripravovať projekty, na nich pracovať a vytvárať okolo seba odborné zázemie, ale aj technické a iné. Je dôležité, aby sme túto našu líniu dostali Maticu slovenskú do širokého povedomia uplatnili prirodzeným spôsobom. Aby sa reflexie týchto výročí stali v tom prostredí či regióne udalosťou, aby to nebola len nič nehovoriaca konferencia alebo len formálna oslava. Aby to bola aj reflexia výstavná, knižná, aby sa tá osobnosť či udalosť, ktorú si pripomíname, dostala do širšieho povedomia prirodzeným spôsobom. V tomto smere Matica má svoje poslanie a má na čo nadväzovať. Pevne teda verím, že výročia, ktoré sme tu spomínali, budú štartovacím mechanizmom, ktorý Maticu posunie ešte viac do našich

regiónov v zmysle iniciovania prípravy a realizovania projektov, cez ktoré určite získame veľa sympatizantov, priateľov a nových matičných kolegov. Táto matičná myšlienka, ako ju nazval kedysi Alexander Hirner, bola aj o spolčovani, o komunikácii, o vytváraní tvorivosti, o vytváraní zázemia pre takúto tvorivosť. To všetko MS v uplynulých rokoch nevedela naplniť. Prišiel však čas nevyhovárať sa a povedať si na rovinu – buď sme schopní ponúknuť niečo zmysluplné, alebo budeme len parazitovať na aktivitách a podujatiach iných. Osobne si myslím, že Matica nemôže byť parazitom, musí byť iniciátorom, pripravovateľom a realizátorom takýchto akcií. Len takýmto spôsobom prirodzene prenikne do vedomia súčasníka a povedomia najširšieho spektra ľudí, ktorým ešte stále leží na srdci osud našej kultúry, našej tradície a všetkých hodnôt, na ktorých Matica vznikala.

• Vo vašom osobnom i v profesijnom živote vždy hrala dominantnú úlohu literatúra. Pôsobili ste vo Vydavateľstve MS ako vedúci redaktor a riaditeľ, teraz sa okrem mnohých iných vecí podieľate aj na literárnej prílohe SNN Orol tatranský. V čom vidíte význam týchto aktivít?

Keď sa pozrieme do histórie činnosti MS, všimneme si zaujímavé súvislosti, ktoré sa vzťahujú na mladú literatúru, na mladú kultúru, na mladý literárny a kultúrny kontext. Bola to Matica, ktorá v minulosti vytvárala pre najtalentovanejších jednotlivcov – či už to boli spisovatelia, výtvarníci, ale aj vedci – zázemie. Cez Maticu a jej vydavateľské možnosti, ale aj cez možnosti spoločenské a iné sa títo mladí dostávali do kontextu svojej doby a dnes sú to už vlastne klasici našej literatúry, kultúry či umenia. Boli to svojho času Slovenské pohľady, ktoré vyťahli na svetlo Božie také osobnosti, ako boli Dominik Tatarka, Ján Červeň, Peter Karvaša a mnohí ďalší. Opäť je na čo nadväzovať, treba si iba uvedomovať tieto súvislosti, poznať historický kontext a nebať sa v tom aj dnes, hoci v iných podmienkach, pokračovať. Pretože na Slovensku je veľa talentovaných ľudí, ktorí potrebujú mať zázemie a potrebujú mať pocit, že niekto o nich stojí, že niekto sa o nich zaujíma. To je úloha Matice, jej vydavateľstva, časopisov, novin, aby týmto ľuďom bol spomínaný priestor poskytovaný. Verím, že vieme vyfiltrovať, čo je kvalitné, čo nie je kvalitné, čo je dobré a čo nie. Ak to tak bolo aj v minulosti, nevidím dôvod, prečo by to tak nemohlo byť aj teraz.

• Aké sú vaše predsavzatia do ďalšej matičnej práce?

Matica slovenská má veľa nepravnikov, žije v dobe, keď sú vzťahy medzi ľuďmi, medzi inštitúciami hlboko narušené, keď sa stáva obyčajné dorozumenie až unikátnym javom, keď je česť považovaná za úchyliku charakteru. Aj napriek tomu som presvedčený, že Matica by sa nemala pozerať skepticky, nemala by byť zahľadená sama do seba iba preto, že nie je v situácii, keď jej rozumie väčšia časť spoločnosti. Je dokonca v situácii, že sú ľudia či inštitúcie, ktoré priamo odmietajú s Maticou komunikovať, pretože si o nej myslia to, čo si myslia. Našou úlohou nemôže byť týchto ľudí presvedčať spôsobom, ktorý nie je adekvátny matičnej histórii. Našou úlohou je ponúkať program, myšlienku, tvrdo na nich pracovať a ak sa ukáže, že ten program a tie myšlienky sú zmysluplné a prirodzene sa dokážu dostať do širších kontextov a väzieb, tak aj nepravníci možno pochopia, že v Matici sa naozaj niečo deje, a sú tam takí ľudia, čo ju chcú posunúť na miesto, z ktorého bude vnímaná čo najviac zmysluplna. Ako iniciátorku nápadov a vykonávateľku myšlienok, ktoré majú význam a ktoré sa opierajú o tradičné hodnoty, na ktorých chceme budovať nielen matičné hnutie, ale možno aj našu modernú slovenskú kultúru.

Priame svedectvo novozámckých maticiarok na žiadosť redakcie SNN

Netypický pamätník padlým vojakom stojí

Informácie M. Malpertovej a J. Garajovej upravil Dušan D. KERNÝ - Foto: archív

V široko a medzinárodne medializovanom prípade piety k padlým legionárom a padlým v prvej svetovej vojne a po nej v bojoch o Nové Zámky doteraz nezaznel hlas tamajších maticiarov. Prítom Miestny odbor Matice slovenskej má v Mestskom zastupiteľstve (MsZ) Nové Zámky silnú zostavu: predsedníčka MO MS PaedDr. Mária Malperová, bývalá podpredsedníčka PaedDr. Jana Garajová aj súčasná podpredsedníčka PaedDr. Anna Rošková a predseda dozorného výboru Ing. Ľuboš Ivan. Redakcia sa obrátila na primátora mesta Gejzu Pischingera, na prednostu MsZ Petra Ágha, ale odpoveď a najnovšie informácie sme dostali práve od miestnych maticiarok a nie od úradov.

Napriek nepríjemným situáciám v posledných mesiacoch a medializácii momentálny stav je síce ešte pred kolaudáciou, pietne miesto je dôstojné, úprava okolia vhodná. Na čiernych mramorových tabuliach je vytesaných 203 mien padlých v rokoch 1914 – 1919 rôznych národností. Teraz im už len dopriať večný odpočinok.

■ POSLANECKÝ PRIESKUM

Aký je teda skutočný stav teraz, prakticky v polovici júna, a ako to rezonuje v maticijnej verejnosti? Po poslaneckom prieskume, na ktorom sa zúčastnili poslanci Slovenskej koalície, vrátane viceprimátora, jeden nezávislý poslanec, šéfredaktor regionálnych novín a správca cintorína, sme boli veľmi milo prekvapení tým, čo sme videli. V krásne upravenom prostredí, kde tráva ešte nevystrčila ani hlávku, v strede stojí netypický pamätník s piatimi hranolmi postavenými z nevelkých kvádrov, z ktorých stredný je pokrytý mramorovou doskou slúžiacou na kahance a sviečky a okolo neho sú ďalšie štyri pokryté rovnakým mramorom, len šikmo položené k návštevníkom. Na nich sú vyryté mená padlých vojakov v 1. svetovej vojne v okolí Nových Zámkov v rokoch 1914 – 1918.

Je zaujímavé, že v hrobe číslo 1 sú mená vojakov, ktorí padli v roku 1919. Z nich je po dva razy napísané Neznámy ČSR, ďalej Traja neznámi legionári ČSR a Jeden neznámy legionár ČSR. Pri všetkých menách na tejto tabuli je rok 1919, teda obdobie po 1. svetovej vojne. Boli to všetko legionári. S výnimkou jediného vojaka, ktorý bol z Kráľovstva Srbov, Chorvátov a Slovincov (SHS).

V hrobe č. 3 sú vojaci, ktorí padli v 1. svetovej vojne v okolí Nových Zámkov, 53 neznámych vojakov rôznych národností, ktorí položili životy v rokoch 1914 – 1918, a padli v roku 1919 v piatich veľkých rakvách. Okrem nich je na tabuli ďalších 39 mien vojakov. Tí z roku 1919 tiež nepadli v 1. svetovej vojne. To už bolo rok po nej. Jednoznačne to boli legionári! Okrem toho v roku 1915 ČSR ani nebola a pri mene padlých v roku 1915 je napísané ČSR! Dve tabule sú popísané menami vojakov, ktorí padli v 1. svetovej vojne v okolí Nových Zámkov. Niektorí dokonca v roku 1924!

■ SÚSOŠIE CHÝBA

Na pôvodných miestach sú postavené štyri vyvýšené spoločné hroby, ktoré sú vyzložené rovnakým materiálom ako pamätník a posypané bielymi kamienkami. Na nich sú položené vence. Cestičky medzi pamätníkom a hrobmi dotvára biely štrk. Pekný obraz, dobrá remeselná práca, pochvala stavbárom a konečne aj úcta tým, ktorým patrí. Aj keď tento moderný pamätník nemá ani náznak podoby pôvodného pamätníka s figurálnym súsoším, ktoré vytvoril akademický sochár Fraňo Štefunko. Pamätník legionárov je však iná história. Pri prvom pokuse na jeho obnovenie sa v meste zdvihla vlna nespokojnosti a predstaviteľia sa zľakli petície, ktorú podpísalo 500 obyvateľov z vtedajších 43 500 obyvateľov Nových Zámkov. Návrh na postavenie pamätníka bol stiahnutý z rokovania a odsúhlasilo sa 50 000 vtedajších korún na pamätnú tabuľu. Namiesto odhalenia však bola blamáž. Situáciu vysvetlil prednosta MÚ tak, že dodávateľ nedodržiadal dohodnuté podmienky.

Všetci si toto miesto pamätáme tak, že na hrobch rástol orgován zmiešaný s trávou. Obraz sa zmenil určite na lepší. Skutočne je to dôstojné, výtvorne a esteticky zladené miesto s výborne

Takto vyzeral pamätník po odhalení. Autorom bol F. Štefunko. Zdroj: SFDA.

architektonicky riešenou štruktúrou. Škoda, že s množstvom otázok. Prečo sa všetko zrovnalo so zemou? Prečo sa o tom nerokovalo?

Problémom je aj to, že ani poslanci nevedia, kto pamätník navrhol, kedy bolo verejné obstarávanie, koľko to bude stáť. A koľko mesto zaplatí za zbúranie a stavbu bez povolenia. To už naše médiá signalizujú. Tieto otázky máme pripravené pre primátora mesta. A zaujímajú aj maticijnú verejnosť, ale nielen ju. Mnohí sa nás pýtajú.

■ CHCÚ PRAVDU

Poslanci chcú poznať pravdu, ale kde je? Správca cintorína nevie zodpovedať na naše otázky. On sa stará o to, aby hrobové miesta boli v takom stave, ako si zomretí či padlí zaslúžia. Stará sa o to, aby administratívne bolo všetko v poriadku. Mená týchto padlých vojakov v počítači údajne doteraz nemali. Vedel len o tom, že boli do štyroch hrobov exhumovaní v roku 1926. Ich mená sa doplnili iba nedávno. Treba však uznať, že rýchlosť výstavby pamätného miesta bola priam kozmická. „Kiež by sa takouto rýchlosťou stavali na Slovensku diaľnice,“ bolo zbožným želaním prítomných.

Kto vlastne spravuje webovú stránku mesta a je prijateľné alebo neprijateľné, ako sa era vzniku ČSR, pomníka a hrobov, pripomínajúcich toto obdobie, prezentuje? Odpovedá Ing. Vladimír Vrzák, vedúci odboru informatiky, zamestnanec mesta: „Osobnosti slovenských dejín, významné štátne sviatky v meste, konferencie k významným udalostiam a výročiam zastrešuje Miestny odbor MS. Primátor mesta sa na nich zú-

časťuje, aktívne prispieva príhovormi, mesto finančne prispieva na činnosť D MS v Nových Zámkoch. V blízkej budúcnosti pripravujeme konferenciu o vojnových hrobch, aby boli ľudia informovaní z odbornej stránky. V roku 2009 pri odhaľovaní tabule sme už takúto konferenciu mali, ale bola zameraná najmä na vysvetlenie kto a čo boli legionári. Teraz sa chceme venovať hrobom padlých legionárov a pamätníkom u nás.“

■ VYŠE STOROČNÝ PROBLÉM

Legionári sú, boli a mám veľmi silné tušenie, že aj v budúcnosti budú problémom viacerých obyvateľov nášho mesta. Problém bol nielen s hrobmi, ale už oveľa skôr, v roku 2006, keď sme sa rozhodli umiestniť niekde v meste pamätnú tabuľu venovanú spomienke na padlých legionárov. Na základe návrhu poslancov VÚC za Novozámcký okres, ktorí boli a aj v súčasnosti sú poslancami MsZ, a po rokovaniach s primátorom MsZ rozhodlo, že bola schválená dotácia na tabuľu, ktorá bude umiestnená na budove Domu kultúry na Hlavnom námestí.

Predtým však na základe žiadosti SHO bolo v odborných komisiách pri MsZ i v mestskej rade a v mestskom zastupiteľstve schválené postavenie súsošia padlým legionárom. Keďže občania maďarskej národnosti spísali proti pamätníku petíciu, napriek schváleniu v zastupiteľstve primátor uznesenie nepodpísal. Mesto bolo rozdelené na dva tábory. Problémom bola aj vysoká cena pamätníka. Aby sa vášne upokojili, zvolil sa lacnejší variant – tabuľa. Ale aj jej história je zahmlená.

A takto vyzera dnes. Vedľa neho miestni poslanci z Nových Zámkov.

ÚVHA

„Ak malý národ chce niečo trváce, niečo originálne vytvoriť, nech nehabká po cudzom...“ Nie je známy presný dátum, kedy táto veta vznikla. Bola napísaná niekedy okolo roku 1918. Určite nie neskôr ako 28. októbra 1918 – v ten deň – v deň vzniku nového štátu v strednej Európe, prvej ČSR, jej pôvodca totiž zomrel. Jej autorom je Ján Lajčiak – spoluvorca modernej slovenskej orientalistiky.

Originálne Maticijné čítanie ešte aj dnes bije ako zvon

Tomáš Winkler sa mylil

Dušan D. KERNÝ

Filológ a kulturoológ Ján Lajčiak študoval orientalistiku v Lipsku, evanjelickú teológiu o. i. v Erlangene. Pozoruhodné je však to, že sa týmto citátom síce začína kniha z roku 2011, ale celá sa zaoberá niekoľkými rokmi na konci šesťdesiatych rokov minulého storočia, povedzme otvorene, niekoľkými rokmi diania v „provinčných“ mestách Slovenska, teda mimo Bratislavy – ale nie mimo hlavného myšlienkového diania.

■ TEXT NEZOSTAROL

Ojedinelá kniha, vlastne opätovne publikovaných starých, ale nezostarnutých textov z roku 1967 – 1969, má veľkú výpovednú silu. Pre čitateľov úplne novej doby nového storočia a nových pomerov v literatúre a národe, ako aj v literárnej i národnej „prevádzke“ – miestami je to ohromujúce čítanie. Opakuje nám naliehavosť slov aj činov. Trebárs pokiaľ ide o „často chýbajúcu väzbu na domov“. Je príznačné, znakové, že kniha Čítanie myslenia sa začína Jánom Lajčiakom pripomenutím „postrehov tohto pomerne zabúdaného autora, opakované zabúdanie je príkladom toho, ako si sami ochudobňujeme národnú minulosť“. Autor to píše začiatkom roka 1967 s vedomím, ktoré je dnes rovnako pozoruhodne súčasné – nechápe totiž domov, resp. tradíciu, národnosť zjavne, viditeľne, ale vnútorne, neviditeľne ako to, čo sa v človeku nazhromažďilo a čo si neustále buduje – domov, ktorý si stále budujeme. Z hĺbky desaťročí „starého“ textu sa nás ako keby spýtoval – čo si budujeme my dnes?

■ GENERAČNÝ ODKAZ

Úvod knihy sa nazýva príznačne *Minulosť, ktorá bude, budúcnosť, ktorá bola...* a hovorí o našej minulosti, ktorá nemá iba svetlé stránky, ale má aj slabosti – a ich význam nie je v mlčaní, zmlčovaní, ale v ich prekonávaní. Je to nielen generačný odkaz – je to výzva. Preto čitateľ knihy Ivy Kadlečíkovej, čitateľ myslenia rokov 1967 – 1969, sa nemôže v dnešnej globalizovanej kríze mnohých podobá a chaosu bez zjavných východísk ubrániť akejsi priamočiarej, prostoduchej aktualizácii nielen niektorých textov, ale celej knihy. Prítom ona si zasluhuje nielen jednoduché upozornenie – ale taký je už osud tých, ktorí chcú vo vírvahe pritiahnúť pozornosť na text, ktorý leží akosi bokom mimo hlavnej propagačnej vlny literárnej prevádzky.

Začnime teda azda priamo hádankou. Z ktorého roku je text o „tolerovaní, ba forsírovaní bezduchosti a v nejednom prípade aj nekultúrnosti v takej významnej inštitúcii, ako je slovenská televízia“? Z ktorého roku je text o „celonárodnom škvarení sa v priemerosti a bezduchosti, taktike rozdvajovania sa a umŕtvovania zmiešaná s národnou demagógiou – to sa predsa nesmie stať slovenskou kultúrnou politikou – Matica slovenská musí vynaložiť všetko úsilie na premenu negatívneho skutkového stavu na pozitívny národný program?“

Iný autor – Mikuláš Gašparík – na otázku Aké miesto v štruktúre slovenskej vedy, kultúry a umenia by mala mať Matica slovenská, odpovedal: „Aké si svojou prácou vydobyje. Matica slovenská by mohla mať poslanie starať sa, aby sa národná kultúra dôstojne zapájala do svetového kultúrneho orchestra a stala sa živým nervom a organickou súčasťou vedomia celého národa – v Skalici i v Humennom, v Čadci i v Komárne.“ Autor tieto vety napísal na prelome 1968/1969. Z toho obdobia pochádza aj výzva: „Každý z nás by mal rešpektovať národné minimum – s osudom národa, s jeho samostatnosťou sa nešpekuluje a nekupčí, o rešpektovaní národného jazyka a jeho normy sa nediskutuje, osud národa a jeho tradície nám nesmú byť ľahostajné.“ Ich autorom je František Miko. Podstatné je, že všetko citované vzniklo dávno po auguste 1968 – maticijari vytvorili v Maticijnom čítaní, týždenníku, ktorý vychádzal v Martine a tlačil sa v Banskej Bystrici, priestor pre celú plejádu mien, ktoré medzitým vošli do našich, ale aj českých dejín a vďaka Maticijnému čítaniu, ktoré nastúpilo po predchádzajúcej košickej revue Krok aj do dejín slovensko-českých vzťahov.

■ PRED VLASTNÝM PRAHOM

V apríli 1969, keď sa lámala v Československu definitívne moc a nastúpila nová éra, ktorá sa začala vpádom pol miliónovej cudzej okupačnej armády v auguste 1968, éra trvajúca bez veľkých zmien do novembra 1989, píše Július Vanovič: „Naše vlastenectvo neprešlo ohnivým krstom kritického myslenia o nás samotných – národ nachádzajúci sa v ustavičnom strehu a v sebaobrane nemal čas na „prebytočnú“ robotu zametať pred vlastným prahom – naše Slovensko, a slovenskosť, národ a národnosť, slovenské vlastenectvo sú pre väčšinu Slovákov slová a pojmy bez obsahu, slová a pojmy vágne.“ V maličkom martinskom Maticijnom čítaní sa Ondrej Sliacký tvrdo postavil proti najväčšiemu slovenskému denníku Pravda za hyenizmus, porušenie základných etických noriem novinárstva, keď na prahu mája 1969 odsúdil policajné násilie proti Zore Jesenskej. Kto sa dnes vydá proti mainstreamu!

Mnohé slová a fakty, nejedno meno a súvislosti citované z dvoch starých tlačí z Košíc a Martina, najmä martinské Maticijné čítanie bije ešte dnes ako zvon. Tieto riadky sú len drobným upozornením, že slová jedného z tvorcov, Tomáša Winklera, že to všetko odvíjal čas, sú hlbokým omylom. Mnohé treba pripomenúť – a najmä prebrať nie v jednoduchom, prostoduchom novinovom článku, ale v hlbšom zamyslení a konfrontácii s dneškom. To nám ponúka vydavateľský čin Knižnej edície časopisu Fragment Olega Pastiera, ku ktorému sa treba kritickým textom vrátiť. Vrátiť sa k textom generácie, ktorá si „zmesou pýchy, nerozvážnosti, cti a čestnosti, vzdoru, naivity, ľahkomyselnosti vykoľajila život a urobila by to znovu, lebo niektoré omyly treba opakovať“.

AD.: BRONZOVÝ HRDINA S MENOM NA OPĀTKU, SNN Č. 16

V 16. čísle SNN ste uverejnili pozoruhodný článok o Bronzovom hrdinovi s menom na opätku od Emila Semanca. Je to príspevok s tematikou, ktorá vždy zaujme svojou historickou nepominuteľnosťou, ako aj tým, že v centre udalosti medzi hlavnými aktérmi sa objavuje odvážny mládenec, ktorý sa doslova narodil pod Tatrami. Západný horizont hrdinovej rodnej obce Jarabiny totiž pri peknom počasí zdotí mohutná silueta Lomnického štítu. Pestré a neraz aj dramatické dejiny slovenského vystaňovalctva boli činom Michala Stranka neobyčajne obohatené.

Slovensko sa o tomto svojom rodákovi dozvedelo pomerne neskoro. V roku 1995 v časopise Život uverejnil vtedajší jeho šéfredaktor Milan Vároš sériu článkov o našich slávnych rodákoch a medzi nimi aj príspevok o Michalovi Strankovi a o udalostiach počas bojov na japonskom ostrove Iwo Jima. O päť rokov neskôr vydali v New Yorku knihu Flags of Our Fathers (Vlajky našich otcov). Jedným z dvoch autorov knihy je James Bradley, syn Johna Bradleyho – sanitára, ktorého náš Mike ako veliteľ akcie náhodne zaradil medzi šesticu „flagraisers“ – vztyčovateľov vlajky. Kniha je bohatým zdrojom informácií. Popularitu Mikovmu družstvu, ako ste to uviedli, zabezpečil frontový fotograf Rosenthal svojou snímkou, na ktorej zachytil okamih vztyčovania vlajky. Fotografia, za ktorú dostal Pulitzerovu cenu, neskôr poslúžila ako predloha na poštovú známku USA a neskôr aj sochárovi, ktorý podľa nej vymodeloval slávny monument na Arlingtonskom cintoríne. Nebudem uvádzať ďalšie detaily. Autor článku nám ich poskytol dostatok. Niektoré však neboli celkom presné. Súsošie meria okolo 32 stôp – niečo nad 9,5 metra po vrchol vlajkovej žrde a počty bojujúcich na pomerne malej ploche boli obrovské – 120 tisíc. Z toho bolo 22 tisíc Japoncov, ktorí všetci – ako uvádza publikácia Flags of Our Fathers – zahynuli. Je to seriózny prameň. Jej autori sa usilujú o presné zaznamenanie a pomenovanie faktov. Na dvoch či troch miestach v nej ma však frustrovali údaje o Strankovom pôvode. Uvádza sa v nej ako „czech boy, czech immigrant, czech citizenship (občianstvo), czech homeland (vlast)“. Usiloval som sa osloviť autorov prostredníctvom vydavateľa. Bez ohlasu. Aj preto oceňujem spomínanú reportáž vo vašom periodiku. Je pravda, že Michal Strank (Američania uvádzajú Michael Strenk) bol Rusín z Jarabiny pri Starej Lubovni, vystaňovalec zo Slovenska. Aj keď jeho životný príbeh poznám dosť detailne, aj vďaka autorovi reportáže som sa dozvedel nové skutočnosti. Vo februári 2002 prieskumnému práporu vo Vojenskom útvere 6158 v Bardejove prepožičali čestný názov Prápor Michala Strenka. Posielam vám výstrižok z amerických novín, kde je pri memoriálovom pamätníku Mikeova sestra Mary, a jeho fotografiu z prvého svätého prijímania.

Bartolomej GURSKÝ, Košice

VALUTOVÉ VÝPLATY PRE CHARTISTOV

Počas „normalizácie“ činitelia Západu najväčšiu pozornosť a morálnu podporu z oponentov normalizačného režimu venovali Charte

77. Bolo to podivné aj preto, lebo z jej prvých asi dvesto signatárov boli tri štvrtiny bývalých komunistov, a to aj aktívnejších.

Neostali len pri morálnej podpore, chartistom poskytovali aj materiálnu podporu.

Podľa poznatkov ŠtB najväčšiu podporu dostával Václav Havel. Trebárs v roku 1983 dostal 90 431 tuzexových korún (takže mal väčší príjem ako generálny tajomník ÚV KSČ), v 1984 85 000 TK, v roku 1985 10 635 TK, 12 630 nemeckých mariek, 50 libier, do 31. 5. 1986, 70 001 TK, 18 940 DM...

Iný signatár Charty 77 Milan Šimečka za toto obdobie dostal 47 495 TK, 2 000 DM a 25 dolárov. Signatárka Charty Petruška Šustrová dostala 37 512 TK. Signatár Charty 77 Ladislav Lis dostal 23 334 TK, 4 400 DM, 1 657 guldenov, 40 dolárov. Signatár Charty 77 Jiří Hájek dostal 17 861 TK, jeho manželka Marie Valachová 5 804 TK. Signatár Charty 77 Jiří Dienstbier dostal 10 721 TK, Zuzana Dienstbierová 12 264 TK (údaje sú z Archivu bezpečnostných služiek v Prahe, fond X. správa ZNB, inventárna jednotka č. 582).

Pri ostatných disidentoch ŠtB „zachytila“ podporu v nižších sumách. Keďže ŠtB podľa vlastného priznania nezistila všetky finančné príspevky, povedzme tie, ktoré chartisti dostali v hotovosti pri osobnom kontakte, je pravdepodobné, že skutočná finančná pomoc bola vyššia. Okrem toho pravdepodobne dostávali aj značné sumy na účty v zahraničí. Zaujímavé je, že niektorí z nich dostávali podporu aj po skončení komunistického režimu.

Nie každý však bol na týchto výplatných listinách. Napríklad Hana Ponická, ktorá istý čas pôsobila aj ako hovorkyňa Charty 77, nedostala nič. Vplyv tejto skupiny na verejné dianie po roku 1989, na rozdiel od podporovanej skupiny, bol zanedbateľný.

Peter BIELIK

AD: DÁ SA VERIŤ JOZEFovi MARKUŠovi, SNN 21

Kto chce hrať v kasíne, mal by dopredu vedieť, koľko si môže dovoliť prehrať. Mal by vedieť, že kasíno

prehrať nemôže, lebo ono musí za každých okolností na hazardných hrách zarobiť. Dvanásťka podarených výborníkov z NMS na čele s Markušom sa pustila do veľkého hazardu s cudzími peniazmi.

Vložili ich do kasína zvaného PDSI, ale niektorí, najmä Markuš, súčasne podpredseda PDSI, dobre vedeli, že PDSI nemôže dlhodobo vyplácať vysoké úroky so zle investovanými peniazmi. Všetky podobné inštitúcie, postavené na princípe pyramidových hier, majú rovnaký scenár: nazbierať peniaze od naivných vkladateľov, vyplatiť vybraným vrcholovým hráčom ich zisky a po-

tom s pomocou nastrčených bielych koní vyhlásiť úpadok. A na ten akoby čakali advokáti ochotní podávať žaloby a balamutiť veriteľov. Čím je poškodených nešťastníkov viac, tým im to vynesie väčšie honoráre. A tak to ide až dostratena, lebo keď sa vyčerpajú aj posledné zdroje, niet sa o čo súdiť.

V ostatných rokoch sme svedkami celého radu podobných príbehov končiacich sa sklamaním veriteľov a poškodených, ale aj stíhaním a odsúdením vinníkov. Žiaľ, straty, ktoré utrpeli poškodení, sú obvyčajne nevymožiteľné.

Neverím Markušovým sľubom ani slovo, a tak som podal 31. mája t. r. na Generálnu prokuratúru SR podnet na trestné stíhanie. NMS na čele s Jozefom Markušom vedome vložila dar Ľudovíta Pavla do PDSI a samotný Markuš priznáva vo svojej reakcii na môj článok, že sa pokúsil získať od neho ďalších 200 tisíc dolárov. Ako by skončili? To si vie každý domyslieť. Nuž aj to, kto bol tým nastrčeným podnikateľom s rašelinou, vie pán Markuš veľmi dobre. Tobiáš Loyka (v súčasnosti súdený o. i. ako objednávateľ štyroch vražd), prišiel za Dr. Pavlom odvolávajúc sa na Markuša a Bobáka s návrhom, aby akokože investoval milión dolárov (!) do jeho rašeliny a súdnych sporov so štátom, lebo ten mu vraj dlhuje jedenásť miliárd korun. Keď spor vyhrá, potom sa on, Loyka, stane kľúčovým sponzorom MS a SLVA. Nuž, takýto šialený scenár sa mohol zrodiť naozaj iba v hlave pomätenca. Ak sa aj toto dialo v Markušovej rézii, začínam pochýbovať aj o jeho zdravom úsudku.

A na záver ešte zopár otázok. Čo je to za nadácia, keď nemá svoje sídlo ani poriadnu adresu? Čo je to za nadácia, ktorá sa sama pasuje za správcu Národného pokladu, ale plechovú skriňu s cennosťami podhodí ako kukučie vajce do pivnice Matice slovenskej? Ešteže bankomatová a bankovní zloději majú toľko cti, že sa na tento poklad neulakomili. A možno Markuš iba na to čaká, aby mal na koho zvaliť zodpovednosť.

Markuš zneužil meno Matice slovenskej, keď nadáciu pomenoval jej menom, keď lákal investorov do PDSI ako predsedu MS a poskytol PDSI priestory matičných organizá-

cií. Je zrejme, že ako podpredseda PDSI mal z toho majetkový prospech. Dnes sa tvári ako nemajetný penzista, hoci jeho dôchodok presahuje príjem primára či univerzitného profesora. Nič vraj nevlastní, iba polovicu bytu na Školskej ulici, luxusne zrekonštruovaný dom v Doľanoch vraj patrí iba jeho dcére (asi tej, čo bola zamestnaná v Matici, len nikto nevie, čo robila a za čo brala plat!). Vyslovil niekde Markuš čo len slovo ľútosť nad tým, čo spáchal? Dokedy bude ešte strašiť vo výbore MS človek, čo jej spôsobil toľkú hanbu a morálnu ujmu?

Ivan REGULI

VÝZVA NA SPOLUPRÁCU PRI TVORBE ZOZNAMU VŠETKÝCH DARCOV NA NÁRODNÝ POKLAD

Chcem pomôcť bez nároku na odmenu

Od roku 1992 pracujem vo funkciách MS. V produktívnom veku som bola ekonomickou pracovníčkou a mám preto predpoklady takúto prácu zodpovedne zvládnuť. Mimoriadne ma trápia všetky záležitosti, ktoré ubližujú dobrému menu MS.

Už v roku 1993 prvýkrát uverejnila denná tlač tematickú dvojstranu Matičari prepíjali národný poklad. Mali sme vtedy v Martine snem a večera bola pre delegátov pripravená vo forme švédskych stolov. Bola som tam pozvaná i s nevestou J. C. Hronského, ktorá priviezla telesné pozostatky manželov Hronskovcov, aby v nasledujúci deň boli uložené na Národný cintorín. Mohli sme sa teda na tej haniacej dvojstránke medzi početnými fotografiami z končiacej sa večere objaviť i my. No my sme boli také zaujaté rozhovorom, že sme tam neboli, a prerozprávali sme pri minerálke a suchých kekskoch nielen večeru, ale i takmer celú noc. Keď som uvidela tie noviny, nedokázala som ich ani ukázať Hronského neveste, aby som nepokazila jej dobrý dojem z nášho Slovenska. Veď to písali naši neprajníci, redaktori, ktorí chceli našej Matici kaziť dobré meno. Je najvyšší čas argumentovať presne a na to je potrebný presný obraz skutočnosti. Od toho nemá právo sa dištancovať ani rozvadený výbor MS.

Hlásim sa na tieto práce bez nároku na odmenu. Verím, že ak to nemá kto z platených matičných zamestnancov robiť, vďaka sa prihlásia matičari z celého Slovenska. Uverejnite túto moju výzvu a budete príjemne prekvapení, koľko matičari sú ochotní pomôcť pri tom, aby sa mohli verejnosti predostrieť overené skutočnosti.

Mária MACULOVÁ

OSOBNOSTIAM, VLASTENCOM A NÁRODOVCOM

V Turčianskych Tepliciach – Turčianskom Michale otvorili Pamätnú izbu Izidorovi Žiakovi Somolickému. Zriadil ju MO MS pod vedením predsedníčky doc. RNDr. Jarmily Brincovej, CSc., v spolupráci s mestom. Na jej otvorení sa zúčastnili predsedníčka MO J. Brincová, primátor M. Sygút a spisovateľ O. Nagaj. Za MS odznel pozdrav predsedu Mariana Tkáča, prihovorili sa predsedu KR L. Kraľovanský a predseda OR V. Komora.

Podujatie sa začalo položením pamätného venca na redaktorov rodný dom v miestnej časti Somolice. Nasledoval hudobný pozdrav žiakov a pedagogičky tamojšej Pedagogickej a sociálnej akadémie, ktorý rámcovo slávnostné otvorenie izby. Podujatie pokračovalo veršami, piesňami a skladbami aj ďalších miestnych škôl. Vyhodnotením literárno-výtvarnej súťaže Nastavme zrkadlo súčasnej dobe a jej vernisážou slávnosť pokračovala.

Izidor Žiak Somolický (10. 2. 1863 Turčiansky Michal – 25. 1. 1918 Banská Bystrica) – redaktor našich Národných novín, spisovateľ, prekladateľ americkej, francúzskej, ruskej a ukrajinskej literatúry, úradník, učiteľ a kantor. Veľmi podporoval slovenskú vec, slovenskosť a pôsobil v národnom živote. Bol ostrý kritik maďarizácie, za čo podstúpil niekoľko súdnych procesov a bol odsúdený na niekoľkomesačné odňatie slobody a finančné pokuty. Je

autorom kníh Na svite, Bájky, Štedrý večer, Z kroka na krok, Chodil po pánoch, Striga a Doviedol somára miesto kravy.

V pamätnej izbe je priestor vyčlenený aj ďalším osobnostiam z Turčianskeho Michala – literátovi Ondrejovi Nagajovi či vysokoškolskej pedagogičke a matičiarke doc. J. Brincovej. Je tu aj informačný panel o Jánovi Valentínim (10. 11. 1756 Turčiansky Michal – 4. 4. 1812 Kláštor pod Znievom) – rímskokatolíckom kňazovi, básnikovi, historikovi, prírodovedcovi, balneológovi a liečiteľovi, príslušníkovi staršej generácie v bernolákovskom hnutí a členovi Slovenského učeného tovarišstva. Somolický a Valentín boli vlastenci a národovci. Matica slovenská aj takto uchováva, približuje a predstavuje slovenské národné dejiny a kultúru.

Viliam KOMORA

ČAKÁM NA ROZPRÁVKY O ŠĀSTNOM PÁRIKU PRINCOV

Bolo že to slávy, keď sa vo francúzskom meste Montpellier pobozkali na radnici 40-ročný Vincent Autin a 30-ročný Bruno Baileau a spečatili tak svoj manželský sľub. Desiatky domácich i zahraničných novinárov sem pricestovali, aby oznámili svetu túto mimoriadnu udalosť.

Akoby neexistovalo nič dôležitejšie. Vyše 500 hostí sa zúčastnilo na tomto obrade, pri ktorom asistovali desiatky policajných ozbrojencov. Celý svet sa o tom dozvedel od senzácietvých médií. Necitím odpor ani nenávisť voči týmto dvom dospelým mužom, no necitím voči nim ani obdiv a vonkoncom ma nezaujímajú, ktorý z nich je on alebo ona. Predsa ma však nenecháva ľahostajným všetko to, čo sa dnes vo svete v súvislosti s homosexuálmi deje. Niet dňa, aby sa tomu nevenovala v médiách pozornosť. Už si ani nepamätám, že by som pochytil informáciu, videl film alebo čítal novú knihu, kde by sa nepripisovali gejom iba ušľachtilé vlastnosti. Mám z toho dojem o ich výnimčnosti, akoby medzi nimi ani neexistovali zloději, podvodníci, kriminálni, narkomani a zvrhlíci. Pôsobí to na mňa, akoby niekde vo svete existovala nejaká ďalšia Internacionála, ktorá dohliada na to, ako treba o tejto téme písať. Nielen dohliada, ale aj prikazuje. Je už len otázka času, že sa začnú nakrúcať dokonca i rozprávky o tom, ako sa šťastný princ zamiloval do iného princa. Nepísal by som týmto štýlom, ak by sa aj na Slovensku zrazu neobjavil nový zákon, ktorý berie pod ochranu homosexuálov. Ak takého človek ktosi napadne, páchatel dostane vyšší trest, ako keď prepadne chorého, starého človeka. Ak naši zákonodarcovia cítia potrebu takto chrániť gejov a predvídať svetu, že idú s dobou, prosím. Dávno pred týmto zákonom však už mal byť na svete aj zákon na ochranu starých ľudí. Kiežby aj oni mali takúto ochranu. Veď denne sa dozvedáme, že niekde starého človeka prepadli, dobili, podviedli a dokonca aj zavraždili. Páchatelia si cieľene vyberajú svoje obeť v radoch takých, čo sa pre svoj vek, chorobu alebo nemožnosť už nedokážu brániť. O šikanovaní starých ľudí na parkoviskách, odkiaľ sa ich aj zákonmi a predpismi snaží táto spoločnosť vyhnať, už ani nehovorím. Nie je načase, aby aj naši starčekovia a starienky boli tiež pod ochranou podobného zákona, aký odhlasovali zákonodarcovia na prospech homosexuálov?

Rudolf SLEZÁK

Protidrogový projekt Prečo som na svete rád/rada oslovil mládež Nakreslili a namaľovali čistý svet

Maroš M. BANČEJ – Foto: autor

Projekty, ktoré podporujú odmietavý postoj mladých ľudí k drogám, ako aj k ďalším závislostiam, nabúdajú práve v dnešných časoch čoraz väčšiu dôležitosť. Je ideálne, ak sa protidrogová osveta spája s tvorivosťou. Výtvarná súťaž pre mladých ľudí Prečo som na svete rád/rada už takmer dvadsať rokov nabáda mládež, pedagógov, ale aj množstvo návštevníkov výstav na zamyslenie sa nad tým, ako eliminovať novodobú epidémiu drogových závislostí a dať prednosť zdravému životnému štýlu.

Slávnostné vyhlasovanie výsledkov súťaže.

Projekt Prečo som na svete rád/rada je jediným svojho druhu na Slovensku a je súčasne kľúčovým projektom Národného osvetového centra a Ministerstva kultúry SR zameraným na protidrogovú osvetu a prevenciu. Tohto roku sa konal už XIX. ročník súťaže, pričom nad ňou prevzali záštitu Pavol Paška, predseda Národ-

nej rady SR, a Marek Maďarič, minister kultúry SR. Predsedom odbornej poroty bol už tradične akademický sochár Vladimír Kordoš a veru porota mala z čoho vybrať.

■ MEDZINÁRODNÁ ÚČASŤ

Už takmer dvadsať rokov sa na tejto zaujímavej akcii zúčast-

ňujú talentovaní mladí ľudia od 14 do 18 rokov, ktorí prostredníctvom výtvarných prác vyjadrujú svoj postoj k drogám a k závislosti. Projekt vznikol v roku 1994 a po devätnástich rokoch úspešnej existencie sa zaradil medzi ojedinelé cyklické akcie svojho druhu na Slovensku. Svedčia o tom aj čísla. Dosiaľ

sa na súťaži zúčastnilo 21 662 autorov zo Slovenska, ale i zo zahraničia. Počas jednotlivých ročníkov sa totiž na výstavách prezentovali aj mladí výtvarníci z Fínska, Talianska, Nórska, Uzbekistanu, Tadžikistanu, Poľska, Maďarska a Malty. Do tohtoročnej súťaže poslalo svoje práce množstvo mladých umelcov – druhý najvyšší počet v jej takmer dvadsiročnej histórii, konkrétne 1 385 účastníkov – ktorým nie je ľahostajná téma drog a drogových závislostí.

Slávnostné vyhlásenie výsledkov projektu Prečo som na svete rád/rada sa uskutočnilo v stredu 5. júna 2013 vo výstavných priestoroch Národnej rady SR – Galéria na západnej terase Bratislavského hradu. Na slávnostnom odovzdávaní cien boli vrcholní predstavitelia politického a verejného života na Slovensku, zástupcovia diplomatických zborov, ako aj organizátori a ocenení autori. Za vládu SR sa na slávnostnom akte vyhlásenia výsledkov a ocenenia najlepších mladých tvorcov zúčastnila napríklad ministerka zdravotníctva Zuzana Zvolenská, štátny tajomník MK SR Ivan Sečik, Národné osvetové centrum zastupovala jeho generálna riaditeľka Jana Kresáková a generálna manažérka projektu Ingrid Hupková.

■ MLADÍ SÚ VNÍMAVÍ

„Prioritným cieľom projektu Prečo som na svete rád/rada je inšpirovať mladých ľudí, aby cez výtvarné umenie vyjadrili svoj jasný záporný postoj k drogám a boli inšpiráciou pre svojich

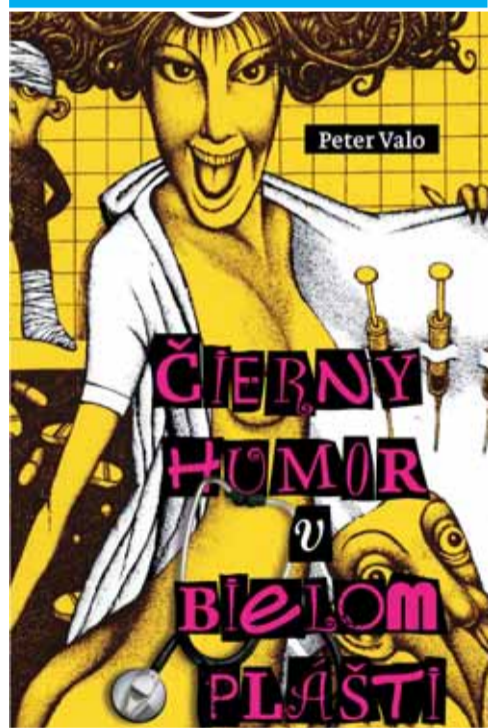
rovesníkov,“ povedala na vernisáži výstavy generálna manažérka Ingrid Hupková. Prítomní návštevníci si mohli pozrieť desiatky zaujímavých výtvarných prác, pričom samotná výstava onedlho začne svoju púť po Slovensku, aby mohla plniť jednu zo svojich základných úloh, a to umením upozorňovať na úskalia číhajúce na nastupujúcu generáciu v dnešnej globálnej spoločnosti nielen v podobe tvrdých drog, ale tiež v podobe legálnych návykových látok, akými sú alkohol, nikotín či lieky.

Cenu predsedu NR SR Pavla Pašku mentoraz získala 16-ročná Daniela Vagašová z Košíc, Cenu ministra kultúry Mareka Maďariča 18-ročná Bibiána Tóthová z Bratislavy, Cenu ministersky zdravotníctva Zuzany Zvolenskej 18-ročná Vanda Výboháová zo Zvolena a cenu generálnej riaditeľky NOC Jany Kresáковой 16-ročný Andrej Bublík z Bratislavy. Samozrejme ocenení bolo oveľa viac, veď súťaž bola rozdelená na niekoľko kategórií, ale najväčšou výhrou pre všetkých zúčastnených bol fakt, že sa aktívne zapojili do boja proti ľahostajnosti a degenerácii etických a mravných hodnôt, ktoré sú mimoriadne priaznivým podhubím pre celosvetový problém s narastajúcou drogovou závislosťou mladých ľudí. Toto úsilie organizátorov sa dočkalo aj viacerých domácich a zahraničných ocenení. Napríklad Ceny OSN (Viedeň, New York 1998), Ceny predsedu Národnej rady SR či Ceny Protidrogového fondu – Protidrogový čin roka.

Čierny humor v bielom plášti

Vydavateľstvo Forza music, Bratislava 2013

KNiha TÝŽDŇA

Trnavská knižnica, vysielanie rádia Devín, Slovenské pohľady, knižkupectvo Martinus a mnohé iné miesta, kde sa stretávajú knihy s čitateľom a čitateľkami, si všimli novú knihu pravidelného autora Slovenských národných novín Petra Vala Čierny humor v bielom plášti. Slovenská literatúra pozná nejedného lekára, ktorý bol spisovateľom, ale menej je už spisovateľov, ktorí píšu o lekároch notabene humorne.

Peter Valo, ako ho poznajú čitatelia SNN, je na to stavaný, ale zároveň je v ňom aj objaviteľský duch. Tak sa čitateľ SNN dozvedel o zakladateľovi detskej oftalmológie na Slovensku, ktorý píše knihu o rodných Malženiciach, v knihe je aj úvaha o Arminovi Hofmannovi, lekárovi zo Sniny, ktorý už počas prvej svetovej vojny a prvej ČSR zrejme prišiel na to, čo neskoršie objavil až Fleming – teda penicilín. Lekár zo Sniny ho aj úspešne skúšal, ale vtedajšie Čes. ministerstvo zdravotníctva v Prahe (ktoré istý čas viedol Dr. J. Tiso) malo vtedy iné problémy. Podobne sa môžeme dozvedieť o plastickej chirurgii a slovenskom lekárovi v tomto odbore, ktorý neprešiel do prestížnej nemocnice v USA, ale ostal doma. Jednoducho Peter Valo zbiera 50 príbehov – na rozdiel od mnohých iných, ktorí rozprávajú tieto príbehy na spoločenských stretnutiach, P. Valo ich trepzivo zapisoval – a samozrejme so všetkým vtípom, dôvtipom a úsmevnými príbehmi, čo sa okolo lekárov a s lekármi udeje. Je to kus života a v dnešnej mediálnej vrave o zdravotníctve konečne uvidíme kus normálneho života a nadýchneme sa iného vzduchu než nekonečných nárekov. Valo hovorí najmä o tých, ktorým sa „namiesto odmeny a slávy dostalo len pocitu dobre vykonanej práce“, konštatujú Slovenské pohľady – a je dobre, že o takých lekároch môžeme dnes vedieť všetci.

(ddk)

NEKROLÓG

Pred niekoľkými dňami nás zstihla smutná správa – 27. mája 2013 zomrel historik, pamiatkar a publicista Bohuš Klein, ktorý by sa v novembri tohto roku dožil svojich sedemdesiatin. Pochádzal z Hornej Štubne.

Profesionálne pôsobil v Múzeu Dionýza Štúra (dnes Slovenské banské múzeum) v Banskej Štiavnici a vo Vlastivednom múzeu (dnes Stredoslovenské múzeum) v Banskej Bystrici. V roku 1967 sa stal riaditeľom Mestského múzea (dnes Múzeum mincí a medailí) v Kremnici. Ako riaditeľ múzea tu vypracoval koncepciu budovania ústredného múzea mincí a medailí na Slovensku. Pracoval aj v štátnej správe vo funkcii riaditeľa Okresnej pamiatkovej správy a riadi-

Odišiel maticiar B. Klein

teľa Strediska Krajského ústavu štátnej pamiatkovej správy v Trenčíne. Vo Vojenskom historickom ústave v Bratislave sa od roku 1990 profesionálne venoval najstaršiemu obdobiu našich národných vojenských dejín. V štúdiu Geopolitické faktory v starších slovenských dejinách a v prvom diele Vojenských dejín Slovenska spracoval najstaršie vojenské dejiny Slovenska do príchodu Slovanov na naše územie a je to doteraz prvá syntéza tohto obdobia. Publikoval štúdiu Obranný pevnostný systém uhorského štátu na území Slovenska a písal aj o vojensko-geografických aspektoch rímskej obrany na strednom Dunaji v 1. – 4. storočí. Od roku 1997 sa vedecký záujem neobehýl zameran na vojenské dejiny Slovenska v 18. a 19. storočí, ktoré knižne vyšli pod názvom Významné mestá Slovenska na tajných mapách 18. storočia (2003). Bol členom Historického odboru MS a pracovníkom Slovenského historického ústavu MS v Bratislave (1997 – 1999). Česť jeho pamiatke!

Peter MULÍK

HUMORESKA

Z Bratislavy si teraz môžete doniesť skutočne výnimočný darček pre svojich blízkych. Stačí prísť do Stars Store a kúpiť si unikát, ktorý nikto z vašich susedov nemá. Potom si ich pozvete akoby náhodou na návštevu. Garantujem vám, že pri pohľade na výzdobu steny vašej obyvačky zalapajú po dychu a cestou domov ich chytí zrádnik od zástupcu. Zbadajú totiž u vás na stene blúzku, ktorú nosila slávna slovenská fitneska. Nič to zato, že blúzku rovnakej značky kúpíte čajsi za dvadsať eur novú. Za túto hviezdny potom pokračujú zaplatíte 60 eur. Presne toľko

totiž stojí blúzka, ktorú mala nosiť Zora Csoborová, jedna z nezabudnuteľných stálic slovenského celebritného neba. Predávajú ich v jednom novom bazáre v našom hlavnom meste. Kde sú tie časy, keď podobné šatstvo z druhej

kráľovná telesnej kultúry Zora Cs., sa teda stal umeleckým dielom. Nezaslúži si nič iné, ako si ho zavesiť na stenu. Iný zmysel kúpy a využitia podobných umeleckých artefaktov mi naozaj nenapadne. Ak by však bol na jej blú-

od cigary jej reklamného mága a tiež manžela.

Majiteľom obchodu nezavidím, ale upozorňujem, že onedlho sa budú musieť presťahovať do väčších priestorov. Celebrity dojčené bulvá-

řangáče svojho priateľa. Tento biznis by sa nemal zastaviť. V záujme Slovenska je, aby sa v ňom pokračovalo. Prorocky vidím obrovské nové megabchody s oblekmi politikov, ktorí v nich sľubovali nesplniteľné. Po ňom vznikne nový supermarket s dvomi oddeleniami. V jednom budú predávať voňavé obleky a kostýmy vodcov novovzniknutých ministrán. Vo vedľajšom to isté oblečenie po tom, keď sa dozvedeli výsledky volieb. Bezplatne vám pribalia rúšku na tvár, aby ste si domov hrdo odniesli politické kostýmy lídrov strán na jedno použitie, ktoré ostali od hnevu a sklamania prepotené a smradľavé. Hurá!

Milan ZEMO

Zvršky celebrit vás urobia šťastnými

ruky stálo pár eur. V tomto prípade ide o hviezdy. To už je jedno či rýchlokvasené alebo stálice, ale oni ten kus oblečenia nosili a azda aj prepotili! Ved' sa aj ten obchod v preklade do slovenčiny aj nazýva Obchod hviezd.

Spomínaný kus odevu, v ktorom sa predvážala večne mladá

ke odľáčok láskavej laby jej bývalého partnera Žiga Pálffyho a bol k nemu hodnoverný certifikát fakologického ústavu SAV, z blúzky by sa stal exponát hodný Slovenského národného múzea. Podobne napríklad v prípade nejakého zvršku Moniky Beňovej-Flašíkovej, ktorá by však musela byť prepálená

rom sa nám čoraz hojnejšie rodia a aj zomierajú. Aby aspoň o mesiac dlhšie prežili, nebudú mať inú šancu, len odpredávať svoje tepláky, tričká a podobne. Kleopatra z Turca ponúka vrece na zemiaky, ktorého sa dotkla, hviezdy z Farmárov a Farmy handry, ktorými umývali schody, a Pavel Rochniak

Storočná voda opäť ničila - už po jedenástich rokoch

Monitorovací let Dunaja a Moravy 4. júna 2013. Na snímke podhradie Devína. Foto: TASR - Michal Svítok

Bratislavu pred katastrofou zachránili mobilné zábrany. Foto: SNN - Emil SEMANCO

Aj napriek veľkej snahe voda napáchala obrovské škody. Foto: SNN - Dušan D. KERNÝ

Uviaznutá výletná loď, ktorá neplánovane zakotvila v Komárne 6. júna 2013. Foto: TASR - Milan Drozd

Voda ohrozovala bežný život v hlavnom meste Slovenska niekoľko dní. Foto: SNN - Dušan D. KERNÝ

Východ z mesta... Foto: SNN - Maroš M. BANČEJ

Záchranárske zložky boli pripravené aj na preliatie mobilných hrádzi. Foto: SNN - Maroš SMOLEC

Loď Ukrajina sa nevmestila pod jeden z bratislavských mostov. Foto: SNN - Maroš M. BANČEJ

